

Milžiniškas Rytų frontas nesulaikomai rieda pirmyn

Į šiaurės vakarus nuo Kijevo priešas bėga už Dniepro. Į rytus už Gomelio tebepersekiojamos sumuštos sovietų armijos. Fronte priešais Leningradą ir Estijoje užimami nauji plotai.

Suomijos fronte kasdien pasiekiami nauji teritoriniai laimėjimai.

Vyriausioji Fiurerio būstinė, VIII. 22. DNB. Vyriausioji kariuomenės vadovybė praneša:

Praėjus dviem mėnesiams nuo Rytų žygio pradžios, ginkluotosios vokiečių pajėgos su savo sąjungininkais

yra nepalaužiamai pajėgios ir giliai pasistūmėjusios į priešų teritoriją. Visame fronte karo veiksmai pilnu tempu vyksta toliau. Pietinėje Ukrainoje planingai ir padarant priešui didžiausių nuostolių užimami pasukiniai prieš atramos punktais prie Dniepro. Į šiaurės vakarus nuo Kijevo priešas bėga už Dniepro. Srityje, esančioje į rytus nuo Gomelio, ir toliau tebepersekiojamas sumuštas priešas. Fronte priešais Leningradą ir Estijoje mūsų kariuomenės daliniai kovodami nuolat veržiasi pirmyn. Taip pat ir Suomijos fronte, iš abiejų Ladogos ežero pusių, kasdien pasiekiami nauji teritoriniai laimėjimai. Suduodant sovietams visą eilę sunkių naikinančių smūgių, sovietų ginkluotosios pajėgos padaryta nepaprastai didelių nuostolių užmuštais ir sužeistais. Nuo žygio pradžios į

vokiečių rankas pateko 1.250.000 belaisvių, paimta arba sunaikinta 14.000 tankų ir 15.000 patrankų. Sovietų karinės oro pajėgos iš viso neteko 11.250 lėktuvų, iš jų 5.633 lėktuvai buvo sunaikinti žemėje, o kiti buvo numušti oro kautynėse bei zenitinės artilerijos. Be to, prieš karo vadovybei padaryta didžiausių materialinių nuostolių, užimant svarbias žaliavų ir pramonės sritis.

Prie Anglijos rytų pakraščio praėjusią naktį karinės oro pajėgos bombomis apgadino du priešų krovinių laivus. Prie Lamanšo pakraščio ir vakar karinių britų oro pajėgų mėginimas pulti nuėjo niekais. Naikintuvai ir zenitinė artilerija numušė 26, o laivyno artilerija — tris priešų lėktuvus. Vienas karo laivas Atlanto vandenyno pakraštyje numušė vieną britų kovos lėktuvą.

Šiaurės Afrikoje vokiečių kovos lėktuvai numetė bombų du lengvus britų kreiserius prie Sidi Baranio. Buvo numesta įvairaus kalibro bombų į Tobruko uoste išlaipinamus kariuomenės dalinius ir iškraunamas medžiagas. Trys britų naikin-

tuvai buvo numušti per oro kautynes.

Priešų lėktuvai į Vokietijos teritoriją nebuvo įskridę nei dienos nei nakties metu.

* * *

BERLIN. DNB. Iš paskutinių dienų vokiečių kariuomenės vadovybės pranešimų, kaip papildomai prie kariuomenės vadovybės komunikato DNB agentūrai pranešama, galima aiškiai spręsti, kad iniciatyva Rytų fronte yra išimtinai vokiečių karo vadovybės rankose. Iš visų fronto dalių kasdien pranešama apie laimėjimus, kurie aiškiai rodo, kaip planingai vokiečių ir jų sąjungininkų kariuomenės daliniai atima iš sovietų jų atramos punktus. Pavyzdžiui, pietiniame fronto ruože buvo užimti svarbūs uostai Nikolajevus ir Chersonas ir jūros tvirtovė Očakovas, saugojanti Dniepro žiotis prie Juodosios jūros. Tuo pat metu kairiajame fronto pietinio ruožo sparne vokiečių puolimas per Korosteną paslinko į šiaurės rytus.

Vidurinėje milžiniško fronto dalyje per sėkmingą mūšį prie Gomelio užtikrintas to svarbaus geležinkelio magžo užėmimas.

Šiauriniame fronto ruože, užėmus Naugardą, Kingiseppą ir

Narvą, buvo įsigyti puikūs atramos punktai tame ruože įvykdyti puolimui šiaurės link abiejose sparnuose tarp Ilmeno ir Peipuso ežerų.

Sudarius ryšį tarp Peipuso ežero rytinių ir vakarinių krantų vokiečių pajėgos Narvos srityje numatyta laiku išvadavo iš sovietų taip pat ir likusiąją šiaurinės Estijos dalį. Visose fronto dalyse vokiečių puolimai žengė į priekį, nors sunkina žemės paviršiaus kliūtys ir kietas pasipriešinimas. Sovietai eikvoja paskutines savo jėgas, kad dar galėtų nesulaikoma vokiečių veržimąsi sustabdyti. Iki šiol, tačiau, jiems nė vienoje vietoje tai nepavyko. Dar daugiau, susidaro įspūdis, kad jie bendrai nežino padėties ir todėl jų priešingos priemonės pasidarys netikros. Paskirose fronto dalyse buvo konstatuota, kad į gynimąsi mesti junginiai buvo sudaryti iš sumuštų sovietų divizijų dalių. Be to, daugelyje vietų atsarginės ir pusiau karinės dalys buvo surinktos iš artimiausių įgulių ir mėsos į mūšį. Tačiau visos priemonės nuėjo niekais ir reiškia paskutinę riziką sovietų vadovybės, kuri vokiečių karinių pajėgų pateiktų uždavinių nepajėgė iš-

spręsti. Koks didelis sovietų vyriausiosios vadovybės nervingumas aiškėja iš to pavyzdžio, kad maršalas Vorosilovas paskelbė atsisaukimą, kuriuo įpareigojo kiekvieną Petrapilio gyventoją stoti ginti miesto. Iš to galima spręsti, kad sovietų šiaurinio sparno vyriausiasis vadas pats mato didžiausią pavojų savo svarbiausiai bazei — Petrapiliui. Tuo metu, kai sovietų vadovybė nesugebėjo suorganizuoti nesulaikomai besiveržiančiai vokiečių kariuomenei jokio operatyvaus pasipriešinimo, pakanka konstatuoti, kad vokiečių kariuomenė, vokiečių vadovybės valia, nuolat pasiekia naujas pergales, kurios jungiasi viena su kita. Taip ir dabartiniai vokiečių puolimai sudaro sąlygas naujoms vėlesnėms didelio stiliaus operacijoms ir diena po dienos vis daugiau apskunkina sovietų kariuomenės judėjimo laisvę ir jos vadovybę.

AMSTERDAMAS. DNB. Anglų radijas ragina savo klausytojus prieš prasidedant drėgnam laikui rinkti ir džiiovinti durpių samanas. Jos bus perduotos britų Raudonajam Kryžiui, kuris jas nauduos tvarstymams.

Oeffentliche Bekanntmachung Nr. 15

Seit Beginn dieses Krieges, am 22. Juni 1941, sind im Gebiet der Stadt Kauen erhebliche Vermoegenswerte aller Art von Unbefugten in Besitz genommen worden. Insbesondere sind zahlreiche Wohnungen mit oder ohne Inventar, die von geflohenen oder verschleppten Litauern, sowjetrussischen Staatsbuergern oder Juden fluchtartig verlassen waren, von Unbefugten teils ausgeraemt, teils bezogen worden. Zur Sicherstellung dieser Wohnungen und Vermoegenswerte erlasse ich folgende Anordnung:

1) Wer seit 22. Juni 1941 sich eine Wohnung im Stadtgebiet Kauen verschafft hat ohne Genehmigung des staedtischen Wohnungsamtes, hat dies unverzueglich dem staedtischen Wohnungsamt in der Laisvės — Allee 9/III mündlich oder schriftlich anzuzeigen. Die Anzeige muss enthalten die genaue Beschreibung der Wohnung, also Stadtteil, Strasse, Hausnummer und Nummer der Wohnung. Die Anzeige muss ferner enthalten die Zahl der bezogenen Wohn —, Neben — und Wirtschaftsraeume.

2) Wer seit 22. Juni 1941 Moebelstuecke, Kleider und Waesche, Wertgegenstaende aller Art einschliesslich Bargeld, Wertpapiere oder sonstige Gegenstaende sich verschafft hat, gleichgueltig ob unentgeltlich oder gegen Bezahlung, hat davon unverzueglich dem staedtischen Wohnungsamt Mitteilung zu machen. Die Anzeige muss enthalten ein genaues und lueckenloses Verzeichnis aller in Besitz genommenen Gegenstaende, ferner die Angabe, aus welcher Wohnung diese Gegenstaende entnommen oder von welchem Vorbesitzer sie gekauft wurden.

3) Wer Moebel, Kleider und Waesche oder sonstige Einrichtungsgegenstaende, Bargeld, Wertsachen und Wertpapiere und sonstige Vermoegenswerte, gleich welcher Art, von geflohenen Litauern, sowjetrussischen Funktionaeren oder Juden zur Aufbewahrung uebernommen hat, hat dies unverzueglich dem staedtischen Wohnungsamt anzuzeigen. Die Anzeige muss enthalten ein vollstaendiges und lueckenloses Verzeichnis aller zur Aufbewahrung uebernommenen Gegenstaende, ferner die Angabe, von welchem Vorbesitzer diese Gegenstaende uebernommen wurden und wo sie im Augenblick der Anmeldung aufbewahrt werden. Die Anzeige ist auch erforderlich, wenn diese Gegenstaende an zahlungsstatt angenommen worden sind.

4) Von dieser Anmeldepflicht betroffen werden alle ehemaligen Behoerden des ehemaligen litauischen Freistaates, alle oeffentlich — rechtlichen Koerperschaften, alle sonstigen Organisationen, Genossenschaften, Verbaende und Vereine, sowie alle Privatpersonen. Wer die rechtzeitige Anmeldung unterlaesst, macht sich strafbar.

5) Die Anmeldung hat zu erfolgen in der Zeit vom 26. August 1941 bis spaetestens 8. September 1941. Anmeldepflichtige Gegenstaende, die nach Abschluss der Anmeldefrist im Besitz von unrechtmessigen Eigentuemern gefunden werden, werden zu Gunsten des deutschen Reiches beschlagnahmt. Die unrechtmessigen Eigentuemern werden schaarffstens bestraft. Der Gebietskommissar Kauen - Stadt:

gez. Cramer
SA — Oberfuehrer.

Viešas skelbimas Nr. 15

Nuo š. m. karo pradžios, t. y. nuo 1941. VI. 22 d. Kauno miesto srityje daug įvairaus pobūdžio turtų buvo paimta asmenų, neturinčių tam teisės. Ypatingai daug buvo šių asmenų ištuštinta arba užimta apstatytų arba neapstatytų butų, pabėgusių arba išvežtų lietuvių, Sovietų piliečių ir žydų. Apsaugojimui šių butų ir kito turto duodu sekantį parėdymą:

1. Kas nuo 1941. VI. 22 d. be Miesto Butų Valdybos leidimo apsirūpino Kauno miesto srityje butu, turi neatidėliojant apie tai žodžiu ar raštu pranešti Miesto Butų Valdybai, Laisvės al. 9 Nr. III a. Pranešime turi būti nurodytas tikslus buto apibūdinimas, t. y. pažymėta miesto dalis, gatvė, namo ir buto numeris. Taip pat pranešime turi būti nurodytas skaičius užimtų gyvenamųjų, pagalbinių ir ūkio patalpų.

2. Kas nuo 1941. VI. 22 d. įsigijo už atlyginimą arba be atlyginimo, arba pirkto baldus, rūbus bei skalbinius, arba kito pobūdžio turtą, įskaitant grynus pinigus, vertybės popierius ir pan., turi neatidėliojant apie tai pranešti Miesto Butų Valdybai. Prie pranešimo turi būti pridėtas tikslus ir išsamus visų savo naudojimui paimtų daiktų sąrašas su nurodymu iš kurio buto šitie daiktai paimti, arba iš kurio buto savininko jie yra pirkti.

3. Kas perėmė saugoti iš pabėgusių

lietuvių, Sovietinių pareigūnų arba žydų baldus, rūbus bei baltinius arba šiaip įrengimų dalis, grynus pinigus, vertybes, vertybių popierius arba kitokį turtą, visvien kurios rūšies, turi apie jį nedelsiant pranešti Miesto Butų Valdybai. Prie pranešimo turi būti pridėtas pilnas ir išsamus visų saugojimui perimtų daiktų sąrašas, su nurodymu, iš kokio buto savininko daiktai perimti ir kur jie laikomi pranešimo metu. Pranešiman reikia įtraukti ir tie daiktai, kurie buvo priimti kaip mokėjimo priemonė.

4. Ši prievolė pranešti taikoma visoms buv. Nepriklausomos Lietuvos Valstybės Įstaigoms, visiems juridiniams asmenims ir visoms kitoms organizacijoms, draugijoms, sąjungoms ir visiems privatiems asmenims. Kas laiku nepadarys reikalaujamo pranešimo yra baustinas.

5. Pranešimą reikia padaryti nuo 1941. VIII. 26 d. ligi 1941. IX. 8 vėliausiai. Daiktai, kurie registracijos terminui suėjus bus rasti pas neteisėtus savininkus, bus konfiskuoti Vokietijos Reicho naudai. Neteisėti savininkai bus griežčiausiai nubausti.

Kauno miesto Srities komisaras

(pas.) Cramer
SA-Oberfuehrer

Žinios iš Rytų fronto

PRIE DNEPRO KOVOJAMA VYRAS PRIŠ VYRĄ

BERLIN. VIII. 22. DNB. Vakar buvo pasiekta naujų laimėjimų, kovojant dėl dar bolševikų rankose tebesančių sustiprintų tiltų per Dnieprą. Kaip dieną prieš tai, taip ir ketvirtadienį sovietai, stengdamiesi sulaukyti vokiečių puolimą, panaudojo šarvuočius. Per smarkų susidūrimą tarp vokiečių ir bolševikų šarvuočiai ir per įvykusias smarkias kovas sovietai vėl pralaimėjo ir buvo su dideliais nuostoliais vėl atstumti atgal. Vienoje ruožo dalyje bolševikai metė į kovą savo rezervus. Po atkaklių kautynių vyras prieš vyrą, kurių metu paskiri sovietų būriai buvo apsupti, kautynių laukas pasirodė besas pilnas žuvusių bolševikų. Be to, į vokiečių rankas pateko vėl 5.000 belaisvių, — o jau rugpjūčio 20 d. buvo paimti ir nelaisvę 2.000 sovietų kareivių, paimta arba sunaikinta 115 patrankų ir 14 tankų. Per sėkmingą kovą, prie kurių prisidėjo ir vienos italų divizionų junginiai, vokiečių kariuomenės vienetai numušė du sovietų lėktuvus, italų daliniai — tris.

ATMUŠTI BOLŠEVIKŲ PUOLIMAI Į ŠIAURĘ NUO SMOLENSKO

BERLIN. VIII. 22. DNB. Rugpjūčio 20 d. vokiečių kariuomenės daliniai atmušė į šiaurę nuo Smolensko bolševikų puolimą, padarydami jiems didelį nuostolį. Daug sovietų šarvuočiai dėl taiklios vokiečių patrankų ugnies buvo išvesta iš rikiuotės. Bolševikų mėginimus nugarbenti sustojusius šarvuočius toliau, vokiečiai smarkiai šaudydami, pavertė niekais. Vokiečių daliniai per smarkias, trumpas kovas prasiveržė prie kitių sovietų šarvuočiai ir 40 jų sunaikino. Nuo rugpjūčio 17 iki 20 d. d. veikusi šiame ruožo vokiečių divizionai sunaikino 107 sovietų šarvuočius.

VĒL SMARKIAI PULTAS ODESOS UOSTAS

BERLIN. VIII. 22. DNB. Rytų fronto pietų dalyje, kaip DNB patiria, vokiečių kovos lėktuvai vakar dieną vėl smarkiai puolė Odesos uosto įrengimus. Tiksliai pataikiusios bombos krantinės įrengimams ir halėms, o taip pat ir bolševikų kariuomenės junginiams padarė didelių nuostolių žmonėms ir medžiaga. Puolant laivus, buvo sugadintas vienas sovietų laivas 6.000 brt. Prie Očakovo buvo sugadinti du sovietų prekiniai laivai bendro 7.000 br. tonazho ir pataikyta į priešlėktuvinės artilerijos postus. Į rytus nuo Dniepro vingio bolševikai voros ir traukiniai buvo apmėtytos bombomis ir apšaudytos lėktuvų ginklais. Šioje srityje buvo sunaikinta 120 sunkvežimių, 4 transporto traukiniai buvo nuleisti nuo bėgių, vienas traukinys su amunicija buvo išsprogdintas ir viena kita zenitinė baterija buvo nutildinta.

BERLIN. VIII. 23. DNB. Rugpjūčio 21 d. vokiečių oro pajėgų junginiai vėl sėkmingai puolė sovietų laivus Odesos jūros srityje. Į pietus nuo Očakovo buvo sunkiai sužalotas vienas naikintojas, į kurio užnakiinę dalį pataikė bombos. Vieną sovietų sargybinių laivą sėkmingai savo ginklais apšaudė žemai skridę vokiečių naikintuvai. Toliau vokiečių kovos lėktuvai bombardavo pietinius geležinkelius ir žygiuojančias voras.

Negirdėto žiaurumo bolševikų niekšybė

BERLIN. DNB. Per kovas prie Dniepro kilpės rugpjūčio 17 d. vienas vokiečių sanitaras buvo pasibaisėtino bolševikų žiaurumo liudininkas. Viename kaime vokiečių pėstininkų kuopa paliko to sanitario priežiūroje penkis sužeistuosius. Staiga prie namo durų pasirodė 8 bolševikų kareiviai. Sanitaras menisgandęs išėjo į kiemą ir parodė rusams savo raudonojo

Taip pat ir šie puolimai buvo atlikti žemai skrendant. Bolševikai, stipriai apšaudžius lėktuvų ginklais, turėjo kruviną nuostolį.

OPERACIJS PRIE LADOGOS EŽERO ARTEJA Į GALĄ

HELSINKIS. VIII. 22. DNB. Žiniomis iš kompetentingų šaltinių, operacijos į šiaurės vakarus nuo Ladogos ežero artėja į galą. Jos prasidėjo pralaužiant smarkiai sustiprintas pasienio pozicijas, kurias sovietai buvo įrengę, kad apsaugotų savo ofenzyvą, išilgai naujosios Suomijos sienos. Tuo prailažimu, kuris leido įsiveržti giliai į sovietų teritoriją į šiaurės rytus nuo Ladogos ežero, buvo užtvirta mažne 200 kilometrų pločio vakarinė sovietų fronto dalis į šiaurės vakarus nuo Ladogos ežero, pradedant nuo Suomijos įlankos iki pat Sortavalos. Per vėlesnes operacijas suomių smogiamajam korpusui pavyko įvairyti tris kylius į šiaurės vakarus nuo Ladogos ežero, nuo Hiitolos iki Sortavalos. Vakariiniu, prie Hiitolos įvairtytu kyliu užtvirtas dabar visas šiaurės vakarų Ladogos krantas taip pat ir iš vakarų pusės. Įvairius kitus du kylius, Kurkijokio ir Lahdenpohjos linkme, susidaręs 80 kilometrų ilgio apsupimo žiedas buvo padalintas į tris dalis. Nežinurint atkakliaus sovietų priešinimosi, tolimesnės kovos eigoje jie buvo verčiami stoti į vis mažesnes kautynes ir pagaliau buvo pašalinti. Likvidavus apsuptus rytuose sovietus, naktį į rugpjūčio 17 d. į suomių rankas pateko pagaliau ir Sortavalos miestas.

Pamatę, kad jie jau nebeišsilaikys Ladogos ežero šiaurės vakarų krante, sovietų daliniai mėgino persikelti per ežerą. Buvo numatyta, kad jų traukimąsi saugos arjergardas ir kad kariuomenė be karų medžiaga bus perkelta mažesniais karo ir prekybos laivais. Tiems mėginimams sėkmingai užkirto kelia suomių aviacija, kuri be palтовs smarkiai puolė sovietų telkinius.

Šiuo metu vyksta paskutinis šios kovos etapas.

Tuo tarpu suomių tęsia savo puolimą toliau iš Ladogos ežero vakarinio kampo Viipurio ir Vuoksos ežero linkme. Puolant Viipurio linkme užgriebiama iš nugaros ir sparno didelė dalis dar tebesilaikančio sovietų šiaurės vakarų fronto. Suomiai čia puldami ištesė savo frontą. Tos sėkmingos ofenzyvos į šiaurės vakarus nuo Ladogos ežero dėka į suomių rankas pateko Suomijos geležinkelio mazgas Elisenvaara.

KAIP BUVO PAIMTA NAUGARDO TVIRTOVĖ

BERLIN. DNB. Naugardo paimimas buvo pradėtas ryžingai vieno vokiečių pėstininkų smogiamojo dalinio ginklo veiksmu. Šis dalinis iškėlė aukščiausiam senuos istorinės pilies bokšte vėliavą su svastika. „Pilkoje brėkstantio ryto šviesoje, sakoma DNB gautame iš to vokiečių smogiamojo dalinio vado pranešime, mes prasprumokę pro suverstų griuvėsių krūvą prie miesto ribų. Perėjome gatvę ir užlipome ant pilies pylimo. Čia mes radome mūrė gilią skylę, kurią bolševikai buvo išlaužę ir panaudoję, kaip užmaskuotą kulkosvaidžiui pastatyti vietą. Mes įsiveržėme į pilies kiemą. Įveikėme negausius bolševikus, kurie buvo susirinkę rūsyje, ir stačiais laiptais pakilome į aukščiausią bokštą. Čia mes pa-

matėme giliai apačioje esanti miestą. Aš stvėriau vėliavą su svastika, kurią buvan apjuosęs aplink liemenį, ir iškėliau ją per bokšto langą. Vieną dar smarkiai šaudžiusį bolševikų kulkosvaidį mes nutildėme keliais taikliais šūviais. Po to kuopa, šaukdama vali ir heil, bėgte įsiveržė į pilies kiemą. Senoji Naugardo pilis jau buvo mūsų“.

BERLIN. VIII. 22. DNB. Kaip DNB patyrė, per pirmuosius du karo Rytuose mėnesius vokiečių oro pajėgos sunaikino 1.398 tankus ir 17.336 autovežimius. Tuo pat metu bombomis vokiečių kodė 253 baterijas ir 739 patrankas. vos lėktuvai iš kovos lauko išve- Puolant geležinkelio linijas, nuo birželio 22 dienos iki rugpjūčio 21 d. iš viso buvo padaryti netinkamai naudoti 689 garvežiai ir transporto traukiniai. Kovose su priešo atsitraukimo veiksmais oro pajėgos sunaikino 66 svarbius tiltus ir tuo daug kartų lemiamai prisidėjo prie priešų sunaikinimo.

BERLIN. VIII. 22. DNB. Kovose aplink Narvą vokiečių kariuomenės daliniai paėmė ir nelaisvę 6.000 sovietų karių. Be to, vokiečių junginiai sunaikino 10 sovietų tankų, 21 patranką, 24 kulkosvaidžius ir 400 granatsvaidžių. Per tas kautynes sovietams buvo padaryta nuostolių užmuštais ir sužeistais.

BERLIN. VIII. 22. DNB. Oficialiai iš vokiečių pusės paneigiamas Reuterio paskleistas pranešimas, kad tuos karo laivus, kurie, užimant Nikolajevą, pateko į vokiečių rankas, sovietai susprogdinę. Patvirtinama, kad bolševikai nebeturėjo laiko kada laivus susprogdinti ir kad todėl visi laivai pateko sveiką į vokiečių rankas. Į vokiečiams atitekusių ten laivų skaičių, kaip žinoma, įeina 35.000 tonų talpos mūšio laivas, 10.000 talpos kreiseris, keturi laivai naikintojai, du povandeniniai laivai, kurie stovėjo Nikolajevo karo uoste, ir vienas plaukiojantis dokas, pilnai prikrautas garvežių.

Roosevelto raštas parlamentui

VAŠINGTONAS. DNB. Rooseveltas, kuris ketvirtadienį vakare vėl išsina atostogų, atsivėlgiant į Churchillio ir Roosevelto pareiškimo kritikai parlamente ir katalikių sluoksniuose, palaikė reikalingą dar prieš savo išvažiavimą perduoti parlamentui savo raštą. Jame Jungtinių Valstybių prezidentas pareiškia, kad kiekvienas, kas yra priešingas kompromisui su nacionalsocializmu, pritaria jo ir Churchillio paskelbtam pareiškimui. Ta proga Rooseveltas vėl prikiša Vokietijai „planus užviešpatuoti pasauliui“. Nacionalsocializmui, pareiškia jisai, nereikia suteikti atsikvėpimo pertraukus, nes jis tai panaudotų tik tam, kad tolesniu karu išplėstų savo kontrolę ir Amerikos pusrutulyje. Dėl pareiškimo, kuris buvo padarytas po konferencijos Atlanto vandenyne, jis pareiškė, kad jame esanti taip pat numatyta tikybos ir informacijos laisvė. Toliau Rooseveltas pranešė, kad konferencijos metu įvyko taip pat pasitarimų kariniais ir laivyno reikalais, kiek tai liečia tinkamesnį vadinamą „pagalbos Anglijai“ sutvarkymą. Da-

bar jis ir Churchillis rengsis konferencijai su Sovietų Sąjunga jos gynimui paremti. VAŠINGTONAS. DNB. Dėl rašto, kurį Rooseveltas pateikė kongresui, Associated Press viename savo komentare konstatuoja, kad Rooseveltas visiškai neatsivėlgė į opozicijos puolimus. Opozicija, tarp kitko, konferenciją Atlanto vandenyne išaiškino tokiais būdais, kad Rooseveltas sudaręs su Anglija puolimo ir gynimosi sąjungą ir kad jis paželdęs konstituciją, vesdamas derybas kariaujančios valstybės karo laive. Associated Press žiniomis, vienas Baltųjų rūmų tarnautojas pareiškė, kad raštas kongresui buvęs pasiūlytas kongreso demokratų vadų, kurie

New Yorko radijas skelbia, kad gen. Wavellis perėjęs Irano sieną

Iranas nutaręs priešintis kiekvienam užpuolimui

BOSTONAS. VIII. 22. DNB. New Yorko radijas tvirtina patyręs iš atsakingų sluoksnių, kad

britų karinių pajėgų Indijoje viršininkas generolas Wavellis jau išvygęs į Iraną.

Tačiau, pasak New Yorko radijo, apie tai bus pranešta tik šios dienos būvyje.

VAŠINGTONAS. DNB. Penktadienį Irano pasiuntinys Mohammedas Schayestehas turėjo pasikalbėjimą su užsienių reikalų ministru Hulliu. Po to pasiuntinys spaudai pareiškė, kad

Iranas pasipriešins kiekvienam užpuolimui, nežinurint

iš kurios pusės jis ateitų. Iranas kovos prieš kiekvieną valstybę, nors jo šansas bus lygūs, kaip vienas su dešimtimi.

Jis taip pat paneigė tvirtinimą, kad Irane esanti kažkokia vokiečių „penktoji kolona“ ir konstatavo, kad vokiečių tautybės gyventojų Irane tėra 700. Per pastaruosius dvejus metus nebuvo išduota nė viena viza vokiečių turistams. Visi vokiečiai, taip pat kaip ir kiti užsieniečiai Irane, yra gerai saugojami. Iranas paskelbęs savo neutralumą. Jis mano, kad tas neutralumas atitinka visų kaimynų, o ypač Anglijos, interesus.

Stalinas prašo Ameriką kuo skubiau“ siai jam duoti karo medžiagos

BOSTONAS. DNB. Didelis sovietų kariuomenės pralaimėjimas naikinimo kovoje apie Gomelį Amerikos spaudoje atžymimas stambiais pranešimais ir vadinamas trečiuoju po Baltstogės — Minsko ir Smolensko naikinamųjų mūšiu. Politiniuose Chicago sluoksniuose pareiškama, kad šios žinios Amerikos visuomenėje nepaprastai smarkiai pakėlė prieškomunistinę nuotaiką. Tas faktas, kad visoje Jungtinių Valstybių teritorijoje yra labai gyvas komunistinis judėjimas, ir kad žinios apie Amerikos ir Sovietų Sąjungos bendradarbiavimą daugelyje kraštų padeda komunistų propagandai, vis labiau ir labiau verčia svarstyti klausimą, kiek toli Roosevelto pagalba padėsi-

ti išiplėsti komunistiniam veikimui, ir kokių priemonių turėtų imtis Jungtinės Valstybės angli amerikiečių Maskvai pagalbos pažadėjimo padariniais atremti. Iš Detroito pranešama, kad milžiniški sovietų kariuomenės medžiaginiai nuostoliai verčia Staliną prašyti Jungtines Valstybes kiek galima greičiau suteikti jam karo medžiagos. Tačiau stoka priemonių ir mašinų kliudo Amerikos ginklavimosi pramonei šiuos skubius Stalino reikalavimus reikalingu laiku įvykdyti. Dabartinė Jungtinių Valstybių gamybos priemonių padėtis yra tokia, jog ji nepajėgianti pilnumoje patenkinti ir angli karo medžiagos užsakymų.

Chersonas buvo ne tik svarbus uostas, bet ir pramonės miestas

BERLIN. DNB. Rugpjūčio 21 d. vokiečių kariuomenės daliniais užėmus Chersoną, sovietai vėl neteko svarbaus uosto prie Juodosios jūros su gerokai išsivysčiusia pramone. Chersonas, kuris turi 100.000 gyventojų, yra prie Dniepro žiočių. Chersono uostas su jūra jungia kanalas. Būdamas plačios javų srities centru, Chersonas yra svarbus javų pakrovimo uostas. Tas uostas turi dokų įrengimus, naftos rezervuarus ir didelių sandėlius javams. Chersono laivų remonto dirbtuvės ir laivų statymo kombinatas buvo nepaprastai svarbus sovietų Juodosios jūros laivynui — tiek prekybos laivynui, tiek ir karo laivynui. Chersonas yra žinomas kaip ginklavimo pramonės ir plataus var-

tojimo prekių pramonės centras. Chersone yra municijos, šarvučių ir tankų fabrikai. Be to, Chersone yra naujai pastatyti didesni fabrikai, kur gaminamos žemės ūkio mašinos ir remontuojamos susisiekimo priemonės. Be cheminės ir stiklo pramonės, paminėtinos dar Chersone veikiančios tekstilės, odų ir kailių pramonės šakos. Taip pat Chersone veikia kelios maisto pramonės ir gastronomijos įmonės. Jame yra ir didesnių maldūnų.

VAŠINGTONAS. DNB. Prezidentas Rooseveltas šiandien trims dienoms važiuoja į Hyde Parką. Šeštadienį, kaip praneša Associated Press, jis priims Kento kunigaikštį, kaip savo svečią.

kryžiaus raikštį ir kad jis neturi ginklų. Bet bolševikai vis tiek į jį sovė. Jam pavyko sužėstam pasislėpti sode, o sovietai įsiveržė į namą, kur jie be pasigailėjimo nužudė beginklius sužeistuosius. Jie badė vokiečių kareivius ilgais peiliais ir durkliais. Sužeistiesiems šaukiant pagalbos, bolševikai tik juokėsi. Kuomet sa-

nitaras, bolševikų kareiviams pasitraukus, vėl įėjo į namą, jis rado savo draugus visus negyvus. Bolševikai juos buvo baisiausiai sužaloję. Ant grindų buvo pilna kraujo, krauju apšlakstyti buvo baldai ir sienos. Sovietų kareiviai numušė sužeistiesiems galvas, perpievė jiems pilvus, gyslas ir išbadė akis.

DARBO PRIEVOLE

Kaunlečiams gerai pažįstami jauni žaliai apsivilkę vyrai su kastuvu ir dviem varpų ženklų. Tai jų išieginė uniforma. Dažnai šiuos pačius vyrus galima pamatyti ir kasdieniškai apsivilkusius, kai jie sunkvežimiais ar dviračiais vyksta į darbą. Tada jie turi kastuvą, kirvį ar kurį kitą darbo įrankį ir taip pat šautuvą su dujokauke.

Tai vyrai, atliekanti darbo prievolę.

Darbo prievolė nėra nacional-socializmo išradimas. Bet niekuomet anksčiau darbo prievolė nebuvo suteikta tiek reikšmės, kiek nacional-socializme. Jinau padarė didelės įtakos ne tik Vokietijos jaunimui, o per jį ir visai vokiečių tautai, bet taip pat ir kitiems kraštams.

Kažkas panašaus į darbo prievolę atsirado Vokietijoje apie 1930 metus. Tuo laiku įvairaus plauko politinės organizacijos pradėjo rūpintis darbo savo jaunesniesiems nariams ir šiaip jaunimui. Tai buvo bedarbiai, kurių ūkinės depresijos metu buvo pernelyg gausu. Jie norėjo dirbti. Pilnas išlaikymas arba pietūs ir truputis pinigų už darbo dieną buvo pakankamas atlyginimas.

1931 m. šitokia „savanoriška darbo prievolė“ buvo sutvarkyta įstatymu, kuris numatė ir lėšas ir administraciją. 1932 m. atliekančių savanorišką darbo prievolę jaunuolių buvo apie 200.000. Tačiau tikrai pusė šito skaičiaus gyveno bendrose stovyklose. Likusieji susirinkdavo tikrai prie darbo ir valgio. Apie kokį nors sisteminių auklėjimą, dargi sportinį, nebuvo net kalbos. Tai buvo niekas daugiau, kaip silpna socialinė bėdos priemonė atpalaiduoti darbo rinkai nuo jaunųjų bedarbių.

Nacional-socializmas iš pat pradžių, dar prieš valdžios perėmimą, pasistatė tikslą įvesti laikui atėjus, tikrą darbo prievolę ir joje sujungti nacionalinio bei nacional-socialistinio auklėjimo pradus su visai tautai naudingų ūkinių darbo uždavinių įvykdymu. Tai buvo pavesta vienam iš Adolf Hitler bendradarbių —

atsargos pulkininkui Konstantinui Hierl.

Žingsnis po žingsnio buvusioji savanoriškos darbo prievolės pusiau-privatinė pusiau-valstybinė organizacija buvo pakeista į valstybinę organizaciją, kuriai lėšas parūpina valstybė ir kurios vadai pastatomi atlyginimo atžvilgiu greta valdininkų ir karėvių.

Tikros darbo prievolės gimimo data yra 1935 m. birželio 25 d. Tą dieną buvo paskelbtas „Įstatymas apie visuotinės vokieškos darbo prievolės įvedimą“. Tai įvyko netrukus po visuotinės karo prievolės įvedimo (1935, V. 21).

Tiek karo prievolė, tiek darbo prievolė laikoma „garbės tarnyba vokiečių tautai“. Šiauresne prasme darbo prievolė turi tikslą išauklėti vokiečių jaunimo nacional-socializmo dvasioje, siekiant paskaityti bendruomenės pajautimą ir pakankamą rankų darbo garbingumą įvertinimą. Taigi darbo prievolė nėra priemonė bedarbiams aprūpinti darbu, duoti valstybei ar net privatiems asmenims pigios darbo jėgos arba vien tik suteikti jaunimui paruošiamąjį apmokymą prieš karo prievolės atlikimą.

Kai pirmą kartą prieš garbės tribuną per nacional-socialistų partijos kongresą (1934 m.) pražygiavo 50.000 darbo prievolę atliekančio jaunimo su blizgančiais kastuvais ant pečių, Adolf Hitler pasakė: „Kas tačiau nacional-socialistinei programai suteikia giliausią prasmę — tai sukūrimas tikros tautinės bendruomenės ir tikėjimas ja. Mes visi žinome, kad šitoji tautinė bendruomenė tol negali laikytis, kol vietoje dabartinių skiriančių pažiūrų į verslą, klasę ir luomą neatsiras vienos bendros pažiūros. Tam reikia visų pirma iškelti pažiūrą į darbą ir ją priešpastatyti mamoništinėi galvosena, savanaudiškiems tikslams ir savanaudiškoms užmačioms. Tai didelis darbas išauklėti visoje tautoje naują darbo sąvoką ir naują pažiūrą į darbą. Mes tai drįsime, ir mums tai pasiseks. Jūs esate pirmieji liudininkai, kad šis darbas negali nepasisekti! Per Jū-

sų mokyklą pereis visa tauta!“

Kaip gi įvykdo darbo prievolė savo auklėjamąjį uždavinį?

Juodadarbis šalia abituriento, ūkininko sūnus šalia miestiečio stovi be jokių skirtingų privilegijų ir dirba su kastuvu tą patį darbą. Bendras kietas darbas yra stipriausioji jungtis, išugdant nacional-socialistinį tautinės bendruomenės jausmą. Po to seka bendras gyvenimas nuroyto iki vakaro darbo stovyklose. Toliau, — bendri vakaravimai su muzika, dainomis, pasikaitomis ir t.t. Pagaliau, sportinis auklėjimas ir sportinės rungtynės.

Visa tai suriša darbo prievolės vyrus vienus su kitais ir su savo vadais. Išitikimumas, klusnumas, draugiškumas yra trys idejos, glūdinčios auklėjimo pagrindu.

Auklėjimo tikslas gali būti pasiektas darbu tik tuo atveju, jei pats darbas yra prasmingas ir tautai naudingas. Todėl darbo prievolė parenkami darbo uždaviniai, kurie turi reikšmin-

gų tikslų. Čia pirmoje vietoje reikia suminėti Vokietijos atpalaidavimą nuo maisto produktų įvežimo iš užsienio. Todėl ir darbo prievolinkų matome įrašą „Freiheit und Brot“ (Laisvė ir duona).

Kiek dar daug čia galima pasiekti, matyti iš to, kad dar šiandien Vokietijoje yra apie 8 — 9 mil. ha nusausinimo reikalingos žemės, apie 3 — 4 mil. ha pelkių ir dykumų ir kad iš to galima gauti apie 2 mil. ha naujos dirbamos žemės. Vien tik šitiems darbams nudirbti yra darbo keliams dešimtmečiams.

Šalia to, darbo prievolė panaudojama keliams tiesti, miškams apželdyti ir nusakinti, padėti gamtos katastrofų metu, patalkininkauti derlių sudorojant ir kt. Didelį darbą dirba darbo prievolės vyrai karo metu.

Nemažos reikšmės visam tautos ūkiui turi ir darbo prievolės vykdymo lėšos. Drabužiai, trobesiai, maitinimas, techninės priemonės, automobiliai, darbo įrankiai, sporto įrankiai sudaro,

esant normaliam darbo prievolinkų kontingentui (apie 300.000) per metus 150 — 175 mil. markių. Visa ši suma pakliūva į laisvą ūkį ir ji juntamai pagyvina, duodama tūkstančiams žmonių darbo ir duonos.

Visas darbo prievolės vykdymo aparatas suskaldytas į apie 40 apygardų, kurios skyla į grupes (apie 300), o pastarosios — į skyrius, kurių kiekvienoje grupėje būna 5 — 8. Skyriuje yra apie 200 žmonių, įskaitant visą vadovaujantį ir aptarnaujantį personalą.

Darbo prievolė ne karo metu tęsiasi 1/2 metų. Po to jaunuolis ejo atlikti karo prievolės. Savime suprantama, karo metu nebegalima laikytis nustatytosios tvarkos, ir todėl darbo prievolinkai dirba jiems pavestą darbą užfrontėje tiek, kiek tautai reikalinga. Taip pat karo metu yra pasikeitęs ir jų atlyginimas. Vietoje seniau gautų dienai 25 pfenigų smulkiems reikalams, mokama žymiai daugiau.

Panašiai yra sutvarkyta ir moterų darbo prievolė. Ji turi tokių pačių tikslų. Tačiau darbo prievolinkė padeda vokiečiai moteriai. Jinau kartu su ūkininke (dažniausiai naujakure) dirba namuose, tvarte, lauke, darže, prie vaikų. Kadangi dėl savo darbo savybių mergaitės negali dirbti visos drauge, tai jos paskirstomos po vieną ūkininkų šeimose. Darbas vyksta tikrai prieš piet. Po piet jos praleidžia laiką bendrai stovyklose. Ir čia, kaip ir pas vyrus, dainuojama, sportuojama, klausoma paskaitų ir t.t. Taip pat ir mergaitės negauna tikro atlyginimo, o tikrai nedidelę pinigų sumą smulkiems kasdieniniams reikalams.

Moterų darbo prievolė savo apimtimi sudaro tik 1/10 vyrų darbo prievolės. Karo metu skaičius yra padidėjęs, tačiau ne tiek, kad prilygtų vyrams.

Darbo prievolė turi savyje tiek teigiamų savybių, kad jau prieš karą visa eilė valstybių, sekdamas Vokietijos pavyzdžiu, buvo ją pas save įsivedusi. Karo metu darbo prievolė buvo įvesta visoje eilėje naujųjų valstybių.

Vyt. Maželio nuotr. Vasarąjaus lauke

Pulkininkas J. Petruitis

Kaip jie mus sušaudė

12

— Še, pauostyk, kalės vaike, „mat—mat!“ Tai iš jūsų pačių policininkų atimta. O ji skaudžia muša! Še! „Mat—mat“, paragauk!

Ir šveitė man per pečius. Rodos, nuvirtau su visa kėde. Baisiai biauirus jausmas: akyse pasirodė žali, raudoni, mėlyni... spinduliai, per kojas, rankas ir visus kaulus kažin kaip nudiege ir atrodė, kad iš galvos smegenys ir iš pilvo viduriai iškrito. Po to nežinau, kiek kartų jau gulinčiam sušveitė per nugarą ir per strėnų minkštumus, o antrasis tipas tik kojomis spardė ir keikė įvairiausiais „nacionaliniais“ rusiškais keiksmiais. Kas smūgis — vis naujas keiksmas: „mat — mat“, „sukin syn“, „brodiaga“ ir visa daugybė kitokių žodžių, kurie čia būtų nepadoru pakartoti. Tik pirmutinis ir gal antras, dar trečias smūgis buvo labai nemalonūs, paskui būtų galėję daužyti iki mirties — nieko nebereiškę. Nežinau, ar aš surikau kiek mušimo metu ar ne, tik žinau, kad tada nieko negalvojau ir visiškai nebuvo man svarbu, ką jie man darys.

Pagaliau liovėsi mušę, tik vis dar tebekeikė, kaip du šunes, norėdami vienas kitą perloti. Paskui antrasis tipas paėmė už apyrankių ir pakėlė mane ant kėdės.

— Na, ką? Ar supratai dabar, kaip jūsų policininkai elgėsi su darbo žmonėmis? — paklausė pirmasis tipas. — Ar viską pasakysi tartytojui? Jei nepasakysi tartytojui teisybės, ne to dar susilauksi.

Po to pirmasis tipas nuėmė nuo rankų man apyrankius ir išėjo. Su manim liko antrasis, kuris sėdėjo už stalo Dunkovo kėdėje ir vartalojo mano bylos tardymo lapus. Aš tyliai sėdėjau, nieko nemąstydamas, nes buvau apatijos apimtas. Visas kūnas buvo nutirpęs, tik labai norėjau vėmti ir gerti.

Po gero pusvalandžio atėjo ir Dunkovas.

— Tai ką, Petruiti, ar sakysi teisybę?

— Aš pasakiau. Galit mušti...

Nespėjau baigti sakinio, kai prišoko prie manęs Dunkovas, grasindamas kumštimi panošėje, išpyręs porą sykių man į blauzdas, sušuko:

— Kas tave muša!? Sakyk, „mat—mat“, kas tave muša!?

Iš to supratau, kad apie mušimą kalbėti negalima. Nutilau. Dunkovas, nervingai vaikščiodamas po kambarį, užsidegė papirosą ir pasiūlė:

— Še, rūkyk!

— Ačiū, aš ne rūkyti, bet gerti labai noriu.

— Atneškit Gaivos bonką, — paliepė Dunkovas antrajam tipui.

Matydamas, jog Dunkovas kiek aprimo, išdrįsau pasiskųsti, kad noriu išeiti išvietėn.

— Na, kas, šitą dalyką galime padaryti. Eikime su manim.

Čia pat, Dunkovo kabineto priešakyje, per koridorių buvo gerai įrengta ir išvietė. Kol aš susitvarkiau, Dunkovas laukė manęs koridoriuje. Sugrįžus į kabinetą, Dunkovas buvo jau vi-

siškai ramus, net, galima sakyti gerai nusiteikęs. Davė man Gaivos, kuri mane atgaivino, ir papirosą surūkyti. Dabar jau sėdėjome visiškai ramiai, lyg nieko ypatingo nebūtų buvę. Dunkovas sėdėjo savo kėdėje. Antrasis tipas, sėdėdamas kitoj stalo pusėj, Dunkovo priešaky, vartalojo kažin kokius popierius. Aš sėdėjau savo kėdėje.

— Na, ką, Petruiti: ar pasakysi man ką nors apie savo kontrrevoliucinį veikimą? Juk tamsta esi kontrrevoliucinės organizacijos vadas Lietuvoje... — žiūrėdamas į mane, paklausė Dunkovas.

— Prašau, pilieti tartytojau (kalinys neturėjo teisės vadinti ką nors „drauge“, bet turėjo vadinti „pilieti“ — „graždanin“), duoti man konkretesnius klausimus, kas jums yra žinoma iš mano veiklos. Jei aš esu kuo nusikaltęs, nepadėsiu savo nusikaltimo.

— Aa, tamsta nori konkretesnių klausimų, nors duodamas tamstai klausimas yra visiškai konkretus ir aiškus. Tačiau tamstai, kaip senyvo amžiaus žmogui, galiu tik kai ką priminti, kad nepamirštum. Na, še, rūkyk! — pastūmė man papirosų dėžutę, kurių vieną, priėjęs prie stalo ištraukiau, o jis nauja padegamąja keturkampe mėlynos spalvos mašinėle uždegė man papirosą. — Taigi, gal tamsta prisiminsi pavardę tos ponios, kuri atvažiavo iš Kauno pas jus į Alytų ir, neradus tamstos namie, paliko pinigų kelionei į Kauną. O gal dar tamsta prisiminsi pavardes tų asmenų, kurie Kaune buvote slapta susirinkę vienam name ir ten tamsta paėmė 000 litų kelionei į Vilnių ir tą pačią dieną išvažiavai su visiškai konkrečiais uždaviniais. Vilnių būdamas, tamsta, rodos, užmiršai savo pašą. Pažūrėk, juk čia tamstos pašas, ar dabar atmeni, kur jį palikai?... Kodėl gi aš vis-

Prie Lodogos ežero smarkiai sumušti bolševikų daliniai

HELSINKIS. VIII. 22. DNB. Vyriausioji suomių kariuomenės vadovybė praneša apie padėtį rugpjūčio 22 d.:

Mūsų karo veiksmams į šiaurės rytus nuo Lodogos pasiekė du apsupimus. Kadangi žingsnis po žingsnio buvo veržiamasi į priekį, pavyko sustiprintą sovietų 168 diviziją į pietus nuo Sartavalos prispausti. Per kovas buvo sunaikintos pagrindinės šios divizijos jėgos. Išlikę kareiviai pasitraukė prie Valamo Lodogos ežere, kur keli laivai ir keltai pakeliui buvo nuskandinti. Karo grobis yra didelis. Tarp kitko, 163-ji sovietų divizija paskutiniame kovų lauke neteko 300 autovežimiu, kelių šimtų arklų, keliasdešimt patrankų ir daug karo medžiagų. Sovietų 142 ir 198 divizijos, kurios turėjo sunkių nuostolių, buvo nustumtos į Kilpulos salą (į rytus nuo Hiitolos), kur kovos tebevyksta. Sovietai mėgino šių divizijų likučius evakuoti. Tačiau pakrovimo tiltuose jos buvo nuolat suomių artilerijos apšaudomos ir turėjo sunkių nuostolių. Šalia toliau vykstančių apsupimų ruože Ilme — Hiitola buvo įvykdytas kylio formos puolimas, kuriuo prasiveržta iki Vuoksio. Įvykusiose kovose buvo visiškai išsklaidyta į pagalbą atsiųsta sovietų 265-ji divizija, o 155-ji sovietų divizija, kuri turėjo sunkių nuostolių, buvo atmušta iki Vuoksio upės vakarinio kranto. Keli nedideli į pagalbą atsiųsti daliniai buvo atkirsti ir sunaikinti. Praplečiant kylio formos puolimą, Vuoksio upės krantas nuo Enso ki Kivi-niemio pateko į suomių kariuomenės rankas. Kaekisalmis pamintas rugpjūčio 21 d.

BERLIN. DNB. Rugpjūčio 21 d. oro kovose prie Lamanšo numuštųjų britų lėktuvų skaičius pasiekė 25. Be iki šiol pranešto 22 lėktuvų skaičiaus, kaip DNB patiria, dar buvo numušti kiti trys priešo bombonešiai.

Atsistatydino Australijos min. pirmininkas

NEW YORKAS. DNB. Kaip United Press iš Camberros praneša, parlamentinei krizei išvengti

Australijos ministeris pirmininkas Menzies iškėlė savo atsistatydinimą. Manoma, kaip agentūra toliau praneša, kad Menzies šiuo savo žingsniu nori turėti atvirą kelią kitu būdu į Londoną nuvykti, kadangi iki šiol darbo partija vengė pritarti Menzies, kaip ministerio pirmininko, kelienei į Londoną.

Halifaxas atsikriodo į Angliją

AMSTERDAMAS. DNB. Britų pasiuntinys Vašingtone lordas Halifaxas šiandien, kaip praneša Anglijos radijas, atsikriodo į Didžiąją Britaniją. Tai yra jo pirmasis lankymasis Anglijoje nuo to laiko, kai jis buvo paskirtas Didžiosios Britanijos pasiuntiniu Jungtinėms Valstybėms. Lordas Halifaxas, kurio lankymasis Londone greičiausiai truks vieną mėnesį, dalyvaus karo kabineto posėdžiuose.

ŽYDŲ VEIKLA RUMUNIJOJ

BUKAREŠTAS. DNB. Paskutinėmis dienomis buvo suimta apie 200 žydų ir įtartinų svečių šalių. Jie tariaimi prisidėjo prie sovietams palankių proklamacijų platinimo, kuriose mėginama šmeižti Rumunijos kovą prieš bolševizmą. Pas vieną suimtųjų buvo rasti specialūs balonai ir prietaisai — pripildyti juos oksidiniu. Balonai buvo skiriamai nunešti oru proklamacijas ir

paskui jas paberti, kad atrodytų, jog juos numetė giliai į Rumuniją iskrudę sovietų lėktuvai.

ISTEIGTAS INSTITUTAS VITAMINAMS TIRTI

BERLIN. DNB. „Reichsgesetzblatte“ yra paskelbtas Fiurerio ir Reichskanclerio įsakymas dėl įkūrimo Reicho instituto vitaminams tikrinti ir tirti. Įsakyme sakoma: „Spresti klausimams, kurie iškyla vokiečių tautos vitaminais aprūpinimo srityje, o taip pat patarti Reicho vyriausybei šioje srityje reikalingas priemones, prie Reicho vidaus reikalų ministerijos įkuriamas Reicho institutas vitaminams tikrinti ir tirti. Institutas bus Berlyne. Jo vedėjas vadinsis Reicho instituto vitaminams tikrinti ir tirti prezidentu.“

MADRIDAS. DNB. Suomijos valsybės prezidentas Rytis penktadienį suteikė pasikalbėjimą specialiam laikraščio „Informaciones“ korespondentui. Prezidentas pareiškė, kad suomiai, pažinę iš labai arti bolševizmą, atidžiai ir su simpatija sekė dvyrišką ispanų nacionalistų kovą per pilietinį karą. Ši kova pasibaigė moraliniu Maskvos pralaimėjimu, po kurio ji nebegalėjo atsigaivinti. Ispanija ir Suomija sudavusios bolševizmui du labai skaudžius smūgius. Trečiasis smūgis, be abejo, bus lemiamas. Šiandien geriausia Europos dalis eina išvien, norėdama suduoti bolševizmui mirtinį smūgį.

Iš visos Lietuvos

TAURAGĖ

I KOOPERATYVĄ SUGRIŽO SENI DARBUOTOJAI

Pereitą žemą bolševikai, norėdami paimti į savo rankas kooperatyvus, prirašė jų nariais žydus, komunistams palankius asmenis, kurie paskui susrinkimuose padikavo komunistišką arba žydišką valdybą. Daug kur kooperatyvų darbas dėl to sušlubavo, atsitiko išekvojimų, įvairių nesklaidumų ir pan. Dabar beveik visi kooperatyvai be išimties atsipalaiduoja nuo žiems primestų bolševikinių valdybų ir į jų vietas vėl sugrįžta seni kooperatyvinkai darbuotojai. Kooperatyvuose dabar vėl pradėjo eiti darbas sklandžiai ir normaliai. (v).

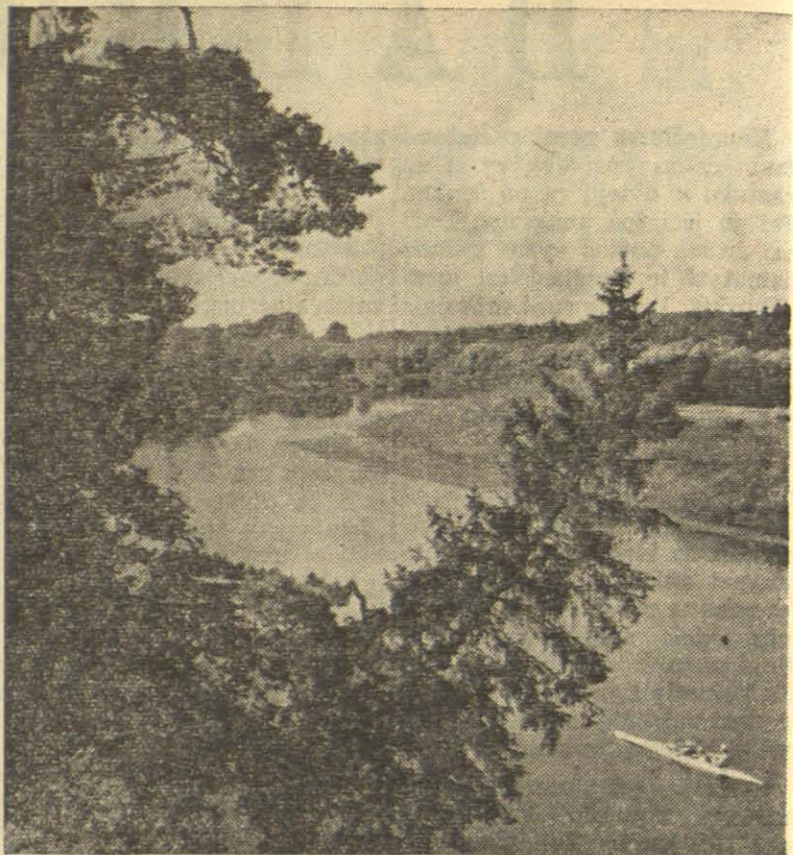
— Rugiai jau visur nuplauti ir baigiami vežti. Ūkininkai visu stropumu ruošia laukus žiemkenčiams.

— „I Laisvę“ Tauragėje gaunamas antrą, o kartais ir trečią dieną. Tauragiškiai vakarais, laukdami parvežant laikraščius sudaro virtines, o pardavėjai tuo ir naudojasi imdami po 30 — 40 kap. už egz.

Redakcijos prierašas. Mums labai nemalonu, kad taip daroma, sutvarkyti lupikautojus gali patys tauragiškiai, atiduodami juos vietos policijai.

RASEINIAI

Miesto elektrinė, kuri per karą buvo nukentėjusi, baigiama atremontuoti, ir miesas netrukus bus aprūpintas elektra. Taip pat baigiamas pašo rūmų 3 aukšto remontas, ir paštas netrukus ten persikels. Korespondencija pristatoma tvarkingai.

Sventąja upele..

V. Maželio nuotr.

FAUSTAS KIRŠA

ATSISVEIKINIMAS

Mačiau iš tavo veido bruožų,
Kaip buvo liūdna skirtis tau:
Širdy gyvenimas palūžo,
Kaip lūžo ateitin tauta.

Ir man taip liūdna atsiskirti
Ir grįžti žingsniais atgalios:
Jau katrą ten regėjom mirtį
Ir manėm, — nieks nesuvilios.

Ir tu dingai kaip vėtroj bangos
Visom akim, visiem laikam,
Bet aš sėdėsiu prie to lango,
Kur pasakas sakei vaikam.

Juk viskas pasaka, kas buvo:
Kova, nelaimės ir džiaugsmas,
Ar kas ant kartuvių pakliuvo,
Ar kam vaidenosi žaismai.

Mintis įsmigo į tą rūką,
Kur girdis dar alsos mirtis,
Bet vėtros naują garsą bruka,
Kurs rausia širdis ir smiltis.

Ir aš tikiu, nors atsiskyres,
Gyvenimu, jėga, malda:
Pakilsime drąsiausiais vyrais,
Ateis šviesesnė valanda!

Kaunas, 1941 - I - 1.

ką žinau, o tamsta nieko nebeatsimėni? Ir dar tamsta nori vaidinti nekaltiausią žmogų...

Dunkovas man priminė dar daug įvairių smulkmenų, kurias net ir aš pats buvau pamiršęs. Jaučiau tik, kad mane tai karštas, tai šaltas prakaitas pila. Tuo momentu ką nors jam atsakyti visiškai nebegalėjau, nes jaučiau, kad gomurį lyg mėšlungis traukia, burna išdžiūvo, liežuvis sustingo, o galvoje visas chaosas pasidarė. Į galą pradėjau visiškai nebesuprasti, ką jis kalba — kaip sapne, kai ima kaitaliootis vaizdai, ir pagaliau jie pasidaro visiškai nebeaiškūs. Ar ilgai taip sėdėjau, nežinau. Atsipeikėjau tik tada, kai pajutau, kad Dunkovas stuktėlėjo man per petį:

— Na, Petruiti, kalbėk!

Čia, kiek atsipeikėjęs ir visas savo pajėgas įtempęs, drąsiai žiūrėdamas jam į akis, atsakiau:

— Prašau visus mano anksčiau duotus parodymus suplėšyti, nes iki šiol aš melavau. Dabar teisybę pasakysiu.

Pasakiau jam taip aštriai ir įtikinančiai, kad jis neabejojęs, jog teisybę sakau, jei kur, progai pasitaikius ir esant reikalui, ir nukrypčiau nuo tikrosios teisybės. Toliau gintis, viską perdėm neigti ir meluoti — būtų nesąmonė, nes jam labai daug kas yra žinoma, kitų mano draugų pasisakyta. Dabar svarbiausias mano uždavinys buvo gerai suprasti tai, ko jis dar nežino iš mūsų veikimo, kad kitų neišduočiau. O visko sužinoti jis jokių būdu negalėjo, nes ir mano bendrininkai ne viską žinojo.

— Mes plėšyti nieko neplėšom. Kas parašyta ir tamstos pasirašyta — viskas eina prie bendros bylos. — Atsakė man Dunkovas ir pa-

skutiniajam mano ankstyvesnių parodymų lape parašė:

„Savo parodymuose nuo 1940 m. gruodžio 25 d. iki 1941 m. sausio 10 d. aš melavau. Dabar teisybę sakysiu apie savo ir kitų kontrrevoliucinį veikimą“.

Labai man nemalonu ir net skaudu buvo pasirašyti dėl įdėto žodžio „kitų“. Apie save dabar galiu pasirašyti ką tik nori, nes mano likimas, aišku, jau išspręstas, bet kaip išvengti tų „kitų“, kad jų neįpaimiočiau.

— Dabar pradėsimė darbą iš pradžios. Sakyk tamsta man pavardes savo artimiausių draugų, kuriuos turi Kaune ir Vilniuje, su kuriais nuolat susitinki. Ties tamstos draugai, kuriuos anksčiau pasakei, man neįdomūs.

Čia jis mane iš karto pastatė į tokią keblią padėtį, kad tiesiog nebežinojau, ką jam sakyti. Iš sykių supratau, jog jis nori, kad aš jam pasakyčiau tų asmenų pavardes, kurios jau jam yra gerai žinomos mūsų byloje, ir sykiu su jomis išgauti dar nežinomus asmenis.

— Tamsta tardytojau, (čia vartosiu vietoj „pilieti“ bei „graždanin“ žodį „tamsta“), aš turiu tiek daug draugų ir pažįstamų, kad iš jų pavardžių būtų galima parašyti gan stambų žodyną. — atsakiau jam: — gal tai būtų sunkokas darbas.

— Ne. Sakyk man pavardes savo artimiausių draugų, — pabrėžė Dunkovas, — su kuriais draugauji, nuolat susitinki ir atvirai pasikalbi.

Nieko nepadarysi — reikia kas nors pasakyti, kad būtų truputį panašu ir į teisybę. Pasakiau kelias mūsų byloje jau suimtų asmenų pavardes. Jis užrašė ir paklausė, kur jie gyvena. Kad jie jau yra suimti, vaidinau nieko nežinaš. Bet jis užsispyręs reikalauja sakyti

daugiau ir daugiau pavardžių. Pasakiau dar keletą visiškai nekaltų pavardžių, kurios nieko bendro neturi su mūsų byla ir kuriems, mano supratimu, negalėjo grėsti joks pavojus. Užrašė ir tas, Bet kai perskaitė man, kokia forma jis visa tai užrašė, mane net šturpas nukrėtė, būtent: „Mano artimiausieji draugai kontrrevoliuciniam darbe prieš Sovietų valdžią Lietuvoje yra šie:“ (jų pavardės ir vardai).

— Tamsta tardytojau, tie paskutiniai mano draugai, kuriuos čia užrašė, nieko nežino apie mano kontrrevoliucinį veikimą, aš jiems nė pusės žodžio niekad apie tai neužsiminiau ir niekad nebūčiau užsiminęs. Jie yra tik mano draugai, geri žmonės. Su jais aš susitinku, kai kada išsigeriu. Jie nėra bendrininkai kokiam nors konspiratyviam darbe, tikėkit man, tamsta tardytojau, — beveik su sąžonomis akyse aiškinau Dunkovui.

Jokiu būdu negalėjau jo įtikinti, jog žmogus gali būti ir geras draugas, bet ne bendrininkas, ne vienmintis su manim, kad reikia kuriuo nors būdu išvaryti sovietų valdžią iš Lietuvos. Jo supratimu, jeigu jis yra draugas, su kuriuo dažnai susitinki, tai jis turi būti toks pat kontrrevoliucionierius ir slaptojo darbo bendrininkas. Taip nieko ir nepadariau, neišmeldžiau, kad išbrauktų jų pavardes iš mano parodymo.

— Tai man nebeapasakok daugiau tokių pavardžių. Sakyk man tik tų asmenų pavardes, kurie priklauso jūsų kontrrevoliucinei organizacijai, kuriai tamsta vadovauji. Na, duok daugiau, „mat — mat“, jūsų kontrrevoliucinės organizacijos narių! — sušuko iš kėdės pašokęs ir kumštimi trenkęs į stalą, net rašalinė pašoko, Dunkovas.

Liaudies sūnus

(Jei tai būtų feljetonas!)

Jam prasidėjo dienos. Tik ką pamales žygiuojančios bolševikų kariuomenės pirmuosius dalinius, jis dūmė į namus ir, atsisėdęs prie ramoso stalo, tarė sau vienas:

Na, o dabar jūs paminėsite Kriauną, Juozą, Justino sūnų, gimusių tokiomis ir tokiomis metais!

Ir dar pro langą kartą pasiūrėjęs, kad bolševikai tikrai žygiuoja gatvėmis, Juozas Kriauna linksmai kibė į darbą. Žinoma, pirmiausia reikės likviduoti savo viršininką. Tai dėl jo, ne dėl ko kita Lietuvos liaudis vaitote vaifojo. O be to, mane, liaudies sūnų, jis du kartu norėjo išmesti iš tarnybos. Vadinasi, kai dabar liaudies vyriausybė, tai ir aš turėčiau neapsiklaudyti prieš liaudį. Apie Juozą Kriauną negalės pasakyti aiškiai: buvo toksai ir paliko savo gyvenimo blanką neužpildytą.

— Draugas milicininke, ar negalėtum pasakyti, kur čia yra GPU? — tarė Juozas Kriauna pirmam pasitikusiam tvarkos dabotojui.

— Tamsta prašau biškį mandagiai, draugas klausinėtojai! — atšovė užklaustasis. Mat, dar buvo tie laikai, kai gavėse tvarkos dabojo senieji lietuvių policininkai, o naujieji, tarybiniai, milicininkai dar nebuvo paleisti iš kalėjimų, kur iki bolševikų laikų sėdėjo už įvairias vagystes ir kitus tolygius amatus.

— Mandagumo iš manęs, prašo kas? Norėčiau paklausti tamsta, buržuazijos palikuoni! Aš klausiu amsta padorios įstaigos — GPU!

— Prašau neįžeidinėti pareigas einančio tarnautojo ir jam nesakyti į akis jokių pfu! — vaidino užgautą žmogų policininkas.

Juozas Kriauna ėjo stačiai į tikslą, ir, kol pasiekė GPU, jis jau turėjo be savo viršininko, be čia suminėto policininko, du praeivius: vieną gimnazistą ir lietuvi kareivį. Vieną demonstratyviai šypsijosi, išgirdę tokį lietuvių sielai švėtima žodį, kiti nurodė Juozui Kriaunai tokias rizikingas įstaigas, kaip toji, kur miesto sode, nuošalajame kampelyje. Gimnazistas patarė užsukti pas nervų gydytoją, kareivis paminėjo senamiesčio pirtį, o vienas praeivis nurodė sinagogos adresą.

Kriauna norėjo užkalbinti dar keletą žmonių, bet nutarė, kad pirmajai pažinčiai su GPU pakaks ir to skaičiaus. Nereikia savo gabumų piktam išnaudoti! Pasiklausė žydėlių, ir šis labai nužiūgęs parodė Kriaunai, kur įsikūrusi GPU.

Po kelių dienų davėsi matomi ir rezultatai. Viršininkas buvo apšauktas liaudies priešu, policininkas, kuris GPU pavadino pfu, pašalintas iš pareigų, gimnazistas pasodintas į kalėjimą už kontrrevoliucinę veidą, o kareivis išvežtas į Azerbeidžaną.

Priestarybiniais laikais Juozas Kriauna tarnavo savo įstaigoje raštininku. Priespauskutinis laiptas savo įstaigos kopėčiose. O pats paspauskutinis laiptas buvo durininkas. Be to, dar ten pat tarnybini junga vilko mašininkė, buhalteris, sąskaitininkas ir jau minėtos nelaimingos atminties viršininkas. Vadinasi, kol tie keturi žmonės mirs savo natūralia mirtimi arba kol gaus vis pensijas, Kriauna tektų laukti visą amžinybę ir dar kelis metus. Tarybinė santvarka atidarė plačią duris visiems tapti viršininkais.

Vesariška idilija

V. Maželio nuotr.

Taigi, po pirmos pažinties su garšąja įstaiga, Kriauna ateina į stalgon, neranda viršininko, kuris jį du kartus norėjo atleisti iš tarnybos. Vieną kartą už tai, kad atėjo girtas, su visa kompanija ir užgiedojo viršininkui ilgiausių me.ų. Antrą kartą atėjo visai blaivus, bet atsiėmė su savim denaturato bu eilį ir apie dvyliką valandą taip sugedo įstaigos. Vietoje senosios mašininkės atsėdėjo Sul'ma Akčababajeva, o vietoje sąskaitininko — Kurdiuk Barandiuk.

— Draugai, nuo šios dienos mes, liaudies sūnūs dirbsime kam? Tik pasakykit bent vienas, kad mes dirbsime neliaudžiai, ir Juozau išleiksite pro šias duris, ir kitas, iš kurių jau ne vienas...

— Mitingus darot, kai laikraščiai pilni apie darbo našumą! — suriko lyg iš dangaus iškritęs kadru skyriaus viršininkas, vedinas juodu, nutukusiu žmogum. — Draugai, prašau susipažinti su nauju skyriaus viršininku — Mozejelis Garfunkelis.

Nors tai buvo Kriaunai smūgis ne iš švelniųjų, tačiau tarybiniai galimūnai — neišmatuojami. Parėjęs namo, jis vėl sėdėjo prie darbo, kurio vašiumi buvo buhalterio pakvietimas į GPU. Ir po kelių dienų įstaigoje sėdėjo vyrbuchas Joselis Edelišteinas, stačiai atvykęs iš Maskvos. Pranešė, kad nuo šios dienos įstaigoje įvedama moderniausia pasaulyje tarybinė knygvėdyba. Maždaug pinigai patys skaičiuosis. O be to, įstaigoje nuo šios dienos kas rytą prieš aštuntą reikės pasirašyti į sąsiuvinį.

Ką gi, Kriauna prarijo ir šita miltelių porciją: į staigą darosi tarybinė! Lieka dar du liaudies prie-

šai — sąskaitininkas ir mašininkė. Stačiai kalbant, senasis raugas taip ir sunkiasi pro odos porus. Prie sąskaitininko niekaip nelimpa marksizmas, kaip vanduo prie žąsies. O mašininkė vieną kartą tiesiai nusiskundė, kad Maskvos laikraščiuose nieko nerašoma apie madas. Vadinasi, abudu marksizmul yra dingę. Galima užrašyti į išlaidų grafą.

Kriaunos įtemptos veiklos dėka šiedu d'alektinio materializmo idliuviniai buvo netrukus pašalinami iš įstaigos. Vietoje senosios mašininkės atsėdėjo Sul'ma Akčababajeva, o vietoje sąskaitininko — Kurdiuk Barandiuk.

Taip sutarybinės savo įstaiga, Kriauna ėmė sukti galvą dėl durininko. Tiesa, jis turi šokių tokių vilčių į liaudies sūnų. Juk jis darbininko sūnus, negerdavo jokių užsieninių vynu buržuaziniams laikais, pasitenkindavo paprasta lietuviška. Tačiau d'alek.škai pagalvojus, ir jis ne be buržuazinių nuosėdų: juk seniau ar neimdavo iš ponų arbatpinigių? Imdavo. Vadinasi, ne kas kitas, kaip kapitalistinis batlaižys ir pakalikas. Sakytum, kad jis persiima nauja dvasia, kad jis įsirašo į meninės saviveiklos ratelį, tai galima būtų jam atleisti nukrypimus. Sakytum, jis būtų beraštis ir dabar stotų į nerašingumo likvidavimo mokyklą, bet kur tau! Jis moka ir skaityti ir rašyti kaip koks, atsiprasant, profesorius. Vadinasi, jį tikrai grabas galės įjungti į marksistų eiles.

Bet šis paskulinis Kriaunos žygis pasisuko visai jam nelaukta kryptimi. Pripažinkim jam nuopelną: durininką iš pareigų atleido, neatlaikė vargšas kaltinimų ugnes!

Viršininkas Garfunkelis po tokio gabaus valymo patapšnojo vieną gražų rytą Kriaunai per petį ir tarė:

— Droigas Kroina, o kur mes dabar gausim durininką?

— Draugas viršininkas, pasitiksime jūsų iniciatyva...

Pietinėj Vokietijoje jau prinoko vynuogės

— Che, che, nekresk juokų, manaj bent vienas mano tautietis eis tarnauti durininku?

Kriauna paskelbė laikraštį. Niekas neatsiliepė. Mat, apie tą įstaigą buvo jau per plačiai pasklidęs gandais. Ten, girdi, ir vienos dienos nepabūsi. Garfunkelis ir tarė Kriaunai:

— Droigas Kroina, išelna, kad

pačiam teks paimt durininko pareigas... Taip ir parašysim persona- lo knygoje: durininkas — lieuvių tautybės. Stalinas liepia visas tojtas mylet.

Kriauna ir šituos miltelius prarijo. Mat, be durininko algelės, jis dar gavo rieby atlyginimą iš GPU. Ir jis gudrus buvo politikas, nes, kai prasidėjo lietuvių gaudymai, buvo matyti, jog po kiek laiko neliks mūsų kraštie nė vieno lieuvio, o tada prasivers ir durininko vietelė, nes gi žydus arba pačius čekistus negi išdavinėsi!

Gyvendamas tokį dvideidiską; arba dvitarnybini; gyvenimą, vieną dieną, supyko ant savo žmonos smarkiau negu paprastai. Ir pačiame įpykime staiga prašvito džiaugsmu:

— Nagi ir užsimiršk tu man, žmogau! I GPU tą ragana!

Kai čekistai už buožiską kilnę ir trockistinę veiklą vedė kalėjiman žmoną, Kriauna ne juokais susirūpino:

— Gaila, kad mes neturime vaikų...

O tikriausiai ir jie būtų nukelia- vę paskui motina.

PULGIS ANDRIUŠIS

Politrukai ir komjaunuoliai masėmis šaudo sovietų karius iš užpakalio

BERLIN. DNB. Vienoje kalvoje netoli Gomelio, dėl kurios rugpiūčio 20 d. buvo labai smarkiai kovojama, vokiečių kareiviai

rado tūkstančius negyvų sovietų karių.

Daugelis jų tebegulėjo dar taip, kaip jie buvo parkritę, pataikyti vokiečių kulkosvaidžių. Kiti lavonai buvo sumesti į didžiules duobes už kalvos.

Kokiu būdu susidarė tokie milžiniški sovietų nuostoliai tokiam nedideliame plote, apie tai papasakojo sovietų viršila Piotr Koroliovas iš Irkutsko, kuris vienas iš visų čia kovojusių sovietų pulkų pateko sveikas į vokiečių nelaisvę: „Kadangi politrukų, tur būt, neužteko, tai mūsų aukštesnieji politiniai komisarai atsigabeno šiaip prižiūrėtojų, komunistų partijos narių. Atvykę komjaunuoliai, ėjo už mūsų nugaros, antroje gynyimosi linijoje, nešdami kulkos-

vaidžius. Jiems buvo pavesta mums saugoti.

Kareiviai, kurie, matydami naikinančią vokiečių smogamųjų dalinių ugnį, norėjo pasiduoti, visi buvo iš užpakalio sušaudyti.

Kurie norėjo pasitraukti ir kaip nors prasiskverbti pro komjaunuolių liniją, tuos komunistų pareigūnai pastatė prie sienos.

Sovietų kareiviams nebėliko nieko kita, kaip šaudyti tol,

kol juos nudės arba vokiečių kulkos, arba komunistų partijos pareigūnai“.

CINCINNATI. DNB. (Ohio). United Press žiniomis, senatorius Pepperis vienoje savo kalboje vėl pareikalavo okupuoti Azorų salas, Madeira, Kanados, Zaliojo Iškišulio salas ir Dakarą.

BERLIN. DNB. Wilhelmstrassėje griežtai paneigiami užsienyje sklaidžiami gandai apie Vokietijos ambasadoriaus Buenos Airese von Tormanno atsaukimą.

Džibutis pasmerktas bado mirčiai

Dėl anglų blokados miršta moterys ir vaikai

VICHY. DNB. Džibučio radijo siuntavas savo šios dienos transliacijoje pateikė sukrežiančių smulkmenų apie gyventojų sveikatos pablogėjimą ryšium su anglų blokados priemonėmis. Pagal tą pranešimą, gyventojų sveikatai labai pakenkė žuvies, vaisių, daržovių ir pieno stoka. Dėl reikalingų vitaminų stokos ypatingai nukentčia nėščios moterys. Moterų ir vaikų mirtingumas nepos mėnesį sudaro 70% viso tos prancūzų kolonijos mirtingumo skaičiaus. Bendrai mirtingumas siekia 139 žmonių vienam tūkstančiui.

Tuo būdu mirtingumas yra septynis kartus didesnis, negu normalus.

Igulos narių tarpe nepaprastai išsiplėtė skorbuto liga. Kadangi sveikatos valdžios organai yra visiškai bejėgiai, tai rugpiūčio mėnesį galima tikėtis dar didesnio mirtingumo. Radijo kalbėtojas baigdamas pareiškia: „Jau ištisus metus britų vyriausybė su šaltu krauju ir be jokio praktiško tikslo pasmerkia gyventojus lėtai bado mirčiai. Mes be baimės laukiame paneigimo, kurį mums padarys britų propaganda“.

BRITŲ LĒKTUVNĖSIS BUVO SMARKIAI APDAUŽYTAS

NEW YORKAS. DNB. Associated Press žiniomis britų Press — Service, pritariant britų informacijų ministerijai, skelbia, kad britų lėktuvnešis „Illustrious“ šiuo metu yra vienos JAV dirbtuvėse, kur yra taisomas, ir kad anglų karaliaus pusbrolis Mount Batten perims to laivo vadovybę. Britų admiralitetas tuo reikalu praneša, kad tą laivą ašies valstybių lėktuvai sausio 10 d. netoli Sicilijos, o vėliau Maltoje, kur jis buvo pasi- slėpęs, beveik visai sunaikino. Vairas sulaužytas ir laivui buvo suduotas smarkus smūgis į šoną. Bombų kruša buvo sukėlusį visą eilę gaisrų. 80 igulos narių buvo užmušta. Lalvas tegalėjo būti valdomas tik mašinomis ir tik var- gais negalais pasiekė uostą.

NEW YORKAS. DNB. Vilkiškas „Chippewa“ paskelbė per radiją, kad atviroje jūroje Ramiajame vandenyne, tūkstantis mylių į pietus nuo San Pedro (Kalifornijoje), žemsemė su 14 igulos narių nutruko nuo inkaro ir yra varoma į jūros gilumą.

Bolševikai Petrapilio gyventojus stumia į žudynes

HELSINKIS. DNB. Sovietų radijas ir šiandien kreipiasi į Petrapilio gyventojus, ragindamas juos aktyviai dalyvauti kovose. Vadovaujantis šūkiu „pavojus yra mlžiniškas“, visur, kaip praneša sovietų radijas, fabrikuose vyksta susirinkimai, kurių tikslas yra sudaryti naujus

liaudies gynyimosi dalinius ir naujus ginkluotus darbininkų batalijonus. Vienas bolševikų kalbėtojas užsiminė apie Petrapilio moteris, kurios revoliucijos metu buvo pastačiusios barikadas, ir ragino jas ir šį kartą dalyvauti kovoje.

Jūros transportas

Tarp Sicilijos ir Italijos žemyno yra tasai išgarsėjęs siaurasis, kuri turėjo perplaukti Odisejas; dešinėje ir kairėje Scyla ir Charybdis. Pusiaukely tarp Romos ir Neapolio kyšo septynių šimtų metrų aukščio Iškyšulys į jūrą Monte Circeo, kurio smailgalį išsikišusios uolos lauzo mėlynai žalias Viduržemio jūros bangas, kai tuo tarpu labai šniokščiančios baltos putos, per ilgus šimtmečius apledamos beveik juodus akmenis, apdengė juos žibančiu žaliu jūrų augalu ir kiaukuku klotu. Ant šių uolų, prie kurių kojų šiandien stovi viena gražiausių Italijos maudyklių, turinčių pasitikėjimą sukellančių San Felice vardą, Trojos karo metu gyveno anoji žavioji Kirkė, kurios žavesys taip stipriai prirakinavo daug kelavusių jūrininkus. Pro vakarinę Italijos bato krantą ir pro Siciliją vyko toji Odisejo kelionė, kuri vėlesniam pasauliui pasidarė sunkios ir nuotakiškos jūros kelionės įvaizdžiu.

Žinoma, jūrininkai, apie kuriuos mes šiandien kalbėsime, neaplaukia be kompas ir tokius klajojimus, kaip dievų pyktio persekiojamas Itakos karalius, ir šiandien juos persekiojantis pyktis yra ne kokiu nors dievu, bet tik anglu. Tačiau drąsos ir smarkumo atžvilgiu jie yra visiškai senojo Ulyso lydiniai.

Tai yra drąsūs jūrų transporto iš Italijos į Afriką vykiant, kur turi būti aprūpintos vokiečių ir italų kariuomenių dalys visa medžiaga, maisto produktai, drabužiai ir ginklai, transporto vežimais ir šarvuotais, municija ir patrankomis. Apie tuos, kurie kasdien, rizikuodami savo gyvybę, atlieka drąsų transporto vežimą, vargu ar kas kalba. Tačiau teisnūgumas reikalauja, kad taip pat ir nutylėtiems didvyriams būtų paskirta atitinkama pagarba.

Kapitonas ir igula yra prekybos laivyno jūrininkai; dabar jie yra karo tarnyboj. Tačiau jie nėra kareiviai, nors jų tarnyba ir yra karinė ir ji reikalauja jėgų, drąsos ir pasiaukojimo, kaip sunkiausia karinė tarnyba. Prieš pietus mes susitinkame itališkoj stoty ir važiuojame tuojau pat į uosta, kurio didelį centrinią pastatą toly žiba už mėlyno rydo. Paprastai buvęs ramus uostas dabar paverstas didele kariuomenės stovykla, visa laika pasirengusia atitinkamai sutikti bet kokį anglišką pyktį, kuris, atmuštas nuo uosto gausių jūrų priešlėktuvinių parankų, bailiai puola miestą ir jo civilius gyventojus. Vežimu mes važiuojam iki pačios laivų prielaukos, kur stovi vienas karinė spalva nudažytas laivas su savo atsikišusiomis priešlėktuvinėmis patrankomis, kai tuo tarpu

kranas į laivo pilvą krauna vieną gabalą po kito. Vokiečių transporto viršininko lydimi, priename mes to gražaus laivo koridorius, kuris taikos metu plaukiodavo į Viduržemio jūrą ir į Levantą veždavo po nedidelį skaičių keleivių. Dabar visji koridoriai ir pirmiausia visi didieji kambariai, į kuriuos mes tik metėme žvilgsnį paverstį priešlėktuvinėmis slėptuvėmis gabenamais kareiviams, stipriai smėlio majšais ir skarmalais nuo bombų skeveldrų apsaugotomis. Per dvejus laiptus pagaliau mes palenkame į kapitono kajutę.

Ir netrukus mes jau sėdėjom prieš seną, Didžiojo karo išbandytą povandeninio laivo karininką, aną kurio pečių šiandien gulį visa transporto į Afriką atsakomybė, ir prekybos garlaivio kapitona, kuris priklauso prie pačių gabiausių prekybos laivyno vyrų. Jūrininkai, tikrieji jūrininkai, tokie jie jau yra, kalbėdami apie savo reikalus, įpratę, taip sakant, tylėdami kalbėti, kaip Goethės „Paradoxon“ sakoma: „Tylėdami įsigilino į pasikalbėjimą“. Žodžiai iš jų lūpų buvo šykštūs ir tylūs, bet kiekviena mintis yra giliai pabrėžiama. Jie kalbasj apie ilgulos poilsio dienas ir kartais man pasako keletą paaiškinamųjų žodžių. Dėl natūralių ramybės trukdymų anglų lėktuvams puolančiam jūrininkui po įtemptos darbo dienos prieš išplaukdamis nori praleisti naktį ramioj vietoj netoli uosto, bet atsiranda šokių tokių kliūčių.

Po to mes einame per laivą. Afrikos korpo vokiečių kareiviai, kurie kaip savo karo medžiagos palydovai plaukia šiuo laivu, baigia savo laivą krauti. Dabar kaip tiklatai ant blizčio eina paskutinės tonos ir motorai. Kranas aptarnauja italų darbininkai, o krovimo vadovas sumanus, vokiškai kalbės italų vairininkas. Transportui vadovaujantis leitenantas taip pat nestovėjo įsakinedamas šalia, bet pačiame viduryje, ir jo tvirtos rankos ne kiek nebuvo mažiau mklisos, kaip kareivių. Po to mes nueiname į laivo pirmagalį. Ten mūsų kapitonas duoda kai kurių specialių nurodymų ir į mano klausimą paaiškina, kad per laivo puolimą jam priklausome tiklatai navigacija, bet visas laivas su visais vyrais ir visais karo įrankiais. Tuomet jis stovįs aukštai stipriai saugojamam komandos tiltely ir telefonasj viskam vadovauja, kiekvienam veiksmui, kiekvienam judėjimui.

Laivai plaukia karo laivų lydimi; porą vokiečių ir italų transporto laivų lydi italų karo laivyno vienetai. Kiekviename transporto laive yra po italų ryšių karininką, kuris palaiko su karo laivais kontaktą. Kai prasideda

kelionė, kapitonas nebegali nė minutės miegoti. Visą laiką jis stovi komandos tiltely, nes kiekvieną akimirksnį gali atskristi priešolėktuvai, o dienos metu ir povandeniniai laivai. Tuomet gabenami kareiviai privalo susirinkti į paskirtas priešlėktuvinės apsaugos patalpas, buvusius taikos metu valgomuosius ir rūkomuosius salonus. Kiekvienas jų patikrina savo gelbėjimosi liemenę, kurią per visą kelionę dėvi. Mažos guminės ir didesnės medinės valtys laikomos parengtos tuojau pat nuleisti į vandenį. Visi gynomosi postai užimti.

Kapitonas stovi viršij ant savo tiltelio. Viskas yra jo ramioj ir tvirtoj rankoj. Jei pasitaiko nelaimė ir vienas laivų skęsta, tai tokio rūpesčio dėka žmonių nuostoliai yra maži, nes kiti konvojus laivai paima valteles ir sielius; tiklatai kartais britai turi įpratimą savo „didvyriškumą“ parodyti prieš beginklius plaukiančius kareivius, kas ir yra karčiausios ir žemiausios karo valandos.

Kai puolimas sėkmingai atremtas — mūsų kapitonas vos tegali suskaityti visus tuos puolimus, kuriuos jam teko pergyventi ir pervairuoti — tuomet kareiviai vėl grįžta į savo patalpas. Norėdami sumažinti karšį, jie apsilieja vandeniu, o greičiau praleisti laiką — rengia skato turnyrus, kol pagaliau pasirodo tolimas šviečias Afrikos uosto rytas ir į Italiją pasiunčiama laiminga žinia: konvojus atplaukė laimingai. Ir mūsų transporto viršininkas lengvai kelioms dienoms atsikvepia, kol reikia siųsti antrą konvojų.

Kadangi ne tiklatai narsiai įgulai ir jos kapitonui plaukimo dienos yra bemiegės ir nervus įtempiančios, bet ir atsakingiems asmenims žemyne ir Afrikoj, kurie sudaro konvojus ir, bendradarbiaudami su italų karo laivynu, aiškinasi pasikeičiančias plaukimo linijas, kiekvieną oro padėtį panaudoja ir taip yra prisirišę prie savo laivų, lyg kiekvienas jų būtų pačių nuosavybė. Daug ramybės nėra nei sausumoj, nei jūroj esantiems. Mažame šiaurės Afrikos uoste, kuris nėra įrengtas per dideliu transportui ir milžiniškiems ir sunkiems karo įrankiams iškelti, tuojau prasideda iškrovimas, o tai yra gana sunkus darbas. Ir kai tik visas iškraunama, prasideda kelionė atgal, kuri yra nemažiau pavojinga, kaip ir atplaukimas.

Iš kur kyla pavojus? Savo Viduržemio jūros laivyno karo laivams britai dėl didelės rizikos beveik niekuomet nepuola. Daugiausiai jie puola bombonešiais ir naikintuvais ir dienos metu povan-

Iš GPU veiklos

Kas įskundė prof. Stepanovičių

Profesorius Stepanovičius ėjo į milicija pasikalbėti su GPU komisarais. Mat, profesorius vakare laukė svečių, o Maskvoje yra įprasta, kad piliečiai, kuriais sovietų valdžia nepasitiki, kviești svečių pavardes turi pranešti milicijai. GPU komisarai peržiūri sąrašą ir į pobūvį pasiunčia vieną savo agentų.

Žinoma, tai įvykdoma labai diskrečiu būdu. Svečiams agentas pristatomas kaip atvykęs iš provincijos. Aišku, visi žino, kas tai per paukštis, bet vis tiek pasistengia šypstis ir neminėti dalykų, dėl kurių gali kilti nesmagumu.

Milicijoj profesorius priėmė siaurakaktis, gyvuliško žvilgsnio ir susivėlusiu plaukų valdininkas. Profesorius įteikė svečių sąrašą. Be šeimininkės ten buvo įrašyti: profesorius sesuo, jauna artistė su vyru, inžinierius, šeimininko dėdė, caro laikų valdininkas, dabar besiverčias smulkia prekyba gatvėje, profesorius svainis, vienas studentas ir pagaliau senas namų draugas, pasižymėjęs žurnalistas, kuriam dabar gerai sekėsi.

Komisaras peržiūrėjo sąrašą ir sumurmėjo: — Viskas tvarkoj. Svečiai tinkami ir agenta siūsti nėra reikalo. Jie visi patikimi asmenys.

Profesorius padėkojo ir išėjo iš nemalonaus kambary. Jis nepastebėjo cinško juoko, kuris palydėjo valdininko žodžius. Taip pat profesorius nežinojo, kad kartais svečių tarpe pasimašo slaptas GPU agentas ir dėl to nėra reikalo siųsti dar vieną.

Pobūvis buvo šaunus. Aišku, neapsiejo be degtinės, kuri netrukus spėjo ikaitinti svečių galvas. Pokalbis nukrypo į vienintelę temą — kaip geriausiai apsirūpinti maisto produktais, kur pigiai pirkti porą batų ir pan. Prof. Stepanovičius, pasitikėdamas svečiais, išsipasakojo daugiau, nei buvo galima.

— Suradau puikią priemonę parsiūsdinti iš užsienio valiutos, — pradėjo profesorius. — Kaip žinote, mano brolis gyvena Londone ir neblogoi verčiasi, na, ir atsiunčia man kas savaitė maisto siuntinėli. — Maisto produktai juk nėra valiuta, — pareiškė vienas svečių. — Ne visados, — patenkintas tarė profesorius. — Dešroje, kurios multininkai nei nemano perpiuoti, labai lengva įkisti 10 svarų banknotą. Visi susirinkusieji šūktelėjo bravo ir išgėrė už profesorius sumanuma.

deniniais laivais, kurių bazę turi Maltoje. Negalima pasakyti, kad jie per savo puolimus būtų naršūs, bet vis dėlto jie yra akylūs ir stengiasi kiekvieną konvojų trukdyti. Italų lakūnai iš Sardinijos ir Sicilijos dažniausiai taip pat lydi laivus, ir ypač dažnai britams užkertamas kelias vokiečių lakūnų, kurie yra Sicilijoj.

(D. Allgemeine Zeitung, 1941. VIII. 19).

kurio jis sugebėjo apstatyti GPU agentus.

Po kelių dienų profesorius suėmė. Galutinai perbloktas, jis sėdėjo tardomajam kambary.

— Agentas mums pranešė, kad jūs jau ilgokai vertčiatės valiutos kontrabanda. Jūs smarkiai nusikaltote valstybei, nes pinigų neatidavėte valstybiniam bankui. Juk žinote, kad šio- kio dalykai yra baudžiami aukščiausiu bausme. — taip kalbėjo valdininkas. Ką reiškia aukščiausia bausmė, gerai žinome. Tai mirties bausmė, tik vadinama ne taip gąsdinančiai.

Prof. Stepanovičius mėgino teisintis, nusiskųsdamas vargingų gyvenimu, gausiu giminaičių būriu, kuriuos turi išlaikyti, ir kt. Tardytojas pakratė galvą ir paliepė suimtajį išvesti. Profesorius įmetė į purviną kamara ir paliko kartu su kitais, jau ten sėdėjusiais kaliniais.

Silko skaudžios, pilnos nevilties ir liūdesio dienos. Profesorius liko vienišas, jo niekas negalėjo lankyti, net žmonai nebuvo leista parašyti keletą eilučių.

Dieną ir naktį suimtajį kankino nenumaldoma mintis: kas jį įskundė? Daug kartų profesorius išnagrinėjo kiekvieną kvieštą svečių. Apie seserį ir jos vyrą negalėjo būti nė kalbos. Nejaugi ilgametis draugas žurnalistas? Atrodė, tik jis galėjo būti kaltas. Įtarimas virto nepakeliamu kankia.

Vieną vakarą pasirodė du raudonamiečiai ir paliepė profesorius juos sekti. Jie priminė, kad kalnys eity be jokių daiktų, o ką tai reiškia, netenka aiškinti. Profesorius pakilo. Koridoriuj prie jo metėsi susijaudinęs sesuo ir apsvižo rankomis aplink kaklą.

— Kaip tu čia pakliuvai? — paklausė profesorius.

— Noriu tave išgelbėti! — bevil- tiškai suriko sesuo. — Palaukit! — kreipėsi ji į sargybnius. Komisarai ir keli pagalbininkai, išgirdę triukšmą, priėjo arčiau ir susidomėjo, kas nutiko.

— Jūs jo nežudysite! — švėbeldžia- vo nusiminusi moteris.

Staiga nutiko šis tas nelaukto. Prof. Stepanovičius, šiaip visada ramus ir resignuotas, pašoko it laukinis žvėris, atspalaidavo nuo seseris ir pasileido bėgti. Sesuo norėjo jį kūnu uždengti ir bėgo paskui. Pasigirdo šūviai, Abu bėgliai krito ant grindų.

Nelaimingasis profesorius nežinojo vieno dalyko: kad jį įskundė jo paties sesuo. Gražioji Vera buvo įpareigota savo vyrą, padariusį kai kurių nusizengimų, suimti, jei norėjo likti GPU tarnyboje. Mat, jau ilgesnį laiką ji nepateikė jokių žinių, ir dėl to GPU vadovybė ją spustelėjo. Ji visiškai nenumanė, kad šiuo savo žygiu, įskūsdama broli, pasmerkė jį miriop ir kartu nieko neišėjo iš jos mėginimo išgelbėti savo vyrą. Taip jau yra Sovietų Sąjungoj: niekinga organizacija įpyne į savo tinklą viso krašto žmones, ir priėjo prie to, kad šeimoms nariai pradėjo vien kitus išdavinėti. („Berliner Morgenpost“, Nr. 198).

STASIS BŪDAVAS

Laukų takeliu

Ankstybieji rudens delnai brauko nubalusias ražienas. O ten toli, toli, už kelių varsnų pasiliko miestas ir užesys.

Mažoji kaip kiškiukas peršoko griovį ir, atsigrįžusi, žiūri į senąją. O senoji sunkiai kabinasi į kilą krantą ir, vos persiritusi, atsidūsta: — Ak, Dieve mano...

O mažoji ir toliau rieda kaip kamuoliukas: ji sriktelė per kupstelius, pašoka ant akmenis ir vis atsigrįžta pažiūrėti į senąją, kuri neša jau septynių dešimčių našta — jos veidas aptraukas geltonu raukšlīu tinklu, iš kurio žiūri didelės prigesusios akys.

— Bobute, ar dar toli, ar jau greit gausim pienelio? — Greit, mano mažyte, jau greit! Va, anamė kaime, kur matyti prie miško.

O laukų takelis vis bėga ir bėga. Skuba jis pro namus ir sodybas, pro nugeltusių miežių laukelį, lan- ku apjuosia sugriuvusią daržinę ir sudegusią pirmą.

— Bobutyte, žiūrėk, ir vėl sudegęs namas! Ar ir čia karas buvo? — Buvo, mažyte, visur buvo karas.

O takelis vis bėga, vis skuba ir nori atsidurti į patį mišką.

— Klausyk, bobute, kodėl tėvelis ir mamytė vis negrįžta iš Vilniaus? Juk jau toli nuėjo tas karas...

— Taip, mažyte, jau toli karas... Bet ar tu nepavargai, mano žioge- li?

— Ne, nepavargau. Bet sakyk, bobute, ar tikrai tėveliai iš Vilniaus parvažiuos? Ir parves man tą raudoną lėlę, kur žadėjo?

— Taip, mano mieloji... Bet žiūrėk, kaip mes jau toli nuėjom. Atsigrįžk, mažyte. Na, matai kur miestas pasiliko?

Aprūkusi pievoje senosios veidas dar liūdnesnis. Jos galva nulinksta dar žemiau — rūpesciais ir vargais prinokusi. Ir kaj tinkliniame rezginyje suskamba dvi tuščios bonkos, jį pabunda iš tvankių minčių sapno, vėl atsidūsta, vėl pakelia aptemusias akis ir žiūri tiesiai į mišką... Ten, į tą mišką, bėga takelis, takeliu skuba vyrai ir moterys, skuba visas miestas, pieno skuba...

— Bobute, aš jau pavargau... — Ji atsitūpia ant kupstelio ir skina liesas smilgas.

— Bėkim, mažyte, bėkim, jau greit pienelio gausim.

— Kaip bus gerai kai tėvelis su mamyte iš Vilniaus grįš. Bobutyte,

juk tu žinai, koką tėvelis būdavo geras. Atsimeni, kai mes išeidavom už miesto pasivaikščioti, jis mane visuomet dviračiu pavėžindavo. Matai tą plentą — tai juo mes toli, toli nuvažiuodavom. Aš taip laukiu tėvelio ir mamytės!...

Na, mažyte, jau pailsėjom. Bėkim, matai, jau saulutė miegučio eina, o mes dar pienelio negavom...

Ir skuba dvi: mažoji kaip kamuoliukas, o senoji — kaip sunki rudens našta... O takelis vis tolyn ir ilgin, vis rangosj ir pilkuoja.

— Bobute, žiūrėk, ten, už miško, kokie dideli, dideli debesy!

— Lietaus bus, mažyte, skubėkim...

— Sakyk, bobute, ar ir Vilnius toj pusėj? O gal tie debesy mamyte ir tėvelj mato? Palauk, bobute, kodėl tu taip skubi, pasakyk man, ar jie mato mūsų tėvelj ir mamyte?

— Va, žiūrėk, mano mažyte, ten toks didelis namas šiaudiniu stogu. Ten yra daug daug pienelio...

— Klausyk, ar tėvelis su mamyte taip pat: pienelio į kaime bėga? Ak, kaip būtų gerai, kad tėvelis parvažiuotų: jis tave ir mane visuomet dviračiu vežintų... Bobute, tai kada jie parvažiuos — tu man vis nieko nesakai ir nesakai?

— Žiūrėk, žiūrėk, vaikeli, ten kiškis bėga. Palauk, va, ten. Na, kad tu ir nematai. Ir nubėgo, ir nepamatė...

— Kur, kur, bobute?... Ar jis buvo didelis?

— Taip, mažyte, didelis kaip šuo. Kaip Vingėlos Princas.

— Žinai, bobute, ką aš atsiminiau: juk tėvelis man žadėjo iš Vilniaus šuniuką parvežti. Tokį visai baiktą, tik snukutis juodas. Mamytė lėlę, o tėvelis šuniuką. Aš taip jū laukiu...

O takelis jau ilsta ir trumpėja. Miškas eina vis aršyn, vis juodesnis ir auga, auga... Ant jo iškarpytų viršūnių draikosj palaidų varnų būrys.

— Žinai ka, bobute, aš atsiminiau — šią naktį sapnavau tėvelj ir mamyte. Jie sėdi tarp tokių didelių didelių akmenų. Mamytė man liepia arčiau prieiti, bet: aš niekaip negaliu — tokie dideli tie akmenys, Aš vis lipu, lipu ir krentu žemyn. O tėvelis man sako taip garsiai kaip gyvas...

— Skubėkim, skubėkim, mažyte. Matai, jau kiti namo grįžta — mums pienelio nebeliks...

Miškas jau čia pat. Didelis — kaip juoda bažnyčios siena. Take- lis pasuko į viešelį ir pražuvo.

Už tvoros loja šuo, kluono gale mykia kelios karvės.

Kvepia paskutinių berželių vakaras.

Jos sulėtina žingsnius. Priešais jas atrieda dviratis — vyras veža didelį puodą su pienu. Visą puodą

į miestą! Dviratis prišliaužia čia pat ir sustoja.

— Labas vakaras, ponias Gimbutiene! Nepavargote?

Senoji iš lėto papurio galvą.

— Aš norėjau su jumis truputį pakalbėti, ponias, — sako vyriškis ir senąją nusiveda į pakraštį, o mažajai prideda: — pabūk, mergeite, viena, pailsėk, bobute tuoj sugriš...

Mažoji mato kaip nepažįstamasis vyriškis liūdnai kalbasi su bobute, mato, kaip bobute ant žemės pasideda tuščias pieno bonkas. Vyriškis glosto jos pečius, tačiau bobute nelabai noriai jo klauso. Paskui ji palengva paima skaros kampelį ir iš lėto šluosto akis. Tas nepažįstamasis vyras vėl glosto bobute, ir mažoji girđi jo žodžius:

— Na, ką padarysi, ponias, juk daug ką išvežė, ne juos vienus išvežė... Gal dar sugriš... Daug sugrižta...

Bobute netiki, į šalį linguoja galvą ir nieko nepasakiusi eina atgal prie mažosios. Jos žingsniaj dabar dar labiau pavargę. Vyras į tvorą atremia dviratį, skubįjį paima pamirštas bonkas, atneša ir paduoda bobutej. Bobute jam nieko nepasako ir pradeda garsiai verk i...

Ir visa žemė apsikloja didele pilka rasa, varnos sukrinta į mišką, o jų balsas toks didelis ir skambus.

Jaunas rudens vakaras įeina į kaimo laukus.

Sporto žinios

Ryt Luftwaffe - Feldkommandantur

Ryt, sekmadieni, 17 val. Kauno sporto aikštynė futbolo mėgėjai turės progą pasigėrėti Luftwaffe — Feldkommandantur vienuolikių susitikimu. Tai jau antras minėtų komandų susitikimas. Pirmąją per nuotaukingos kovos laimėjo Feldkommandantur 3:1. Atrodo, ši kartą Feldkommandantur ekipai nebus lengva, nes Luftwaffe tikisi atsigrębtį. Feldkommandantur savo ruožtu nemano nusileisti, ir bus įdomios rungtynės, kurių laimėtoja iš anksto sunku nusakyti. Abiejose vienuolikių netruksta gerų futbolininkų, kurie gali užkurti gerą kovą. Atsiminus, kad Feldkommandantur ekipą sudaro vieniečiai, kurių futbolo klasė yra garsi visame pasaulyje ir kurios pro šalį matyti ir ryt žaidžiančiųjų eilėse, tenka laukti, kad aikštynė popietę bus nuotaikinga.

Pertraukos metu gros policijos orkestras, Br. Jonušo diriguojamas.

PEKTOR ANTROJE VIETOJE

Vienietis ietinkas Pektor neseniai letį numetė 67,11 m. Šios pasekmės dėka jis šių metų Vokietijos ietinininkų lentelėje užėmė antrąją vietą. Geriausiai šiemet pasirodė Berg. Paskmė 69,36 m.

KILIAN IR VOPEL NEPRALEN- KIAMI

Pasaulinio garso vokiečių dviratinkai Kilian ir Vopel, pažįstami iš šešių dienų lenktynių Amerikoje, Dortmundė laimėjo komandinį važiavimą prieš Schorn — Zims ir trečią vietą užėmusius Bautz — Siebelhoff.

IŠ BERLYNO MOTERŲ SPORTO ŠVENTĖS

Berlyne įvykusioj paskiro klubo moterų šventėje pasiekta neblogų pasekmių. Walter numetė diską 38,59 m., Duerre laimėjo 200 m bėgimą per 27 sek. ir graf. Solms šuolyje į aukštį pasiekė 1,55 m.

FC SCHALKE GEROS FORMOS

Praeitų metų Vokietijos futbolomeisteris FC Schalke 04 draugiškose rungtynėse nukirto Blau-Wells Berlin vienuolikę įtikinančia pasekme 11:1. Pirmasis puslaikis pasibaigė 4:1.

FERENCVAROS LAIMĖJO

Budapešte prie 12.000 žiūrovų įvyko finalinės futbolo rungtynės Stephano taurei laimėti. Finale susitiko Vengrijos meistris Ferencvaros ir Elektromos. Po sunkios kovos, dėka geresnio puolimo, laimėjo Ferencvaros 2:1 (1:0). (DNB)

DR. CSIKAS ATGAVO SAVO FORMA

Berlyno olimpiados nugalėtojas, vengrų plaukikas dr. Ferenc Csikas vėl atgauna savo formą. Budapešte

įvykusiose Vengrijos plaukymo pirmenybėse jis dalyvavo estafetėje 4x100 m laisvu stiliumi, plaukdamas paskutiniuosius 100 m Dr. Csikas šį atstumą nuplaukė per 59,2 sek., t. y., geriausiu laiku nuo 1936 metų. Tatos laimėjo 200 m laisvu stiliumi, nuplaukęs per 2:16,8 min., Fabianas — 100 m krūtine per 1:14,4 min., Kovacs — 100 m nugara per 1:11,8 min., Tatos — 400 m laisvu stiliumi 4:53,9 min., Fabianas — 200 m krūtine 2:51,2 min. Suoliuose į vandenį naujoju Vengrijos meistrė tapo Hidvegilis su 131,96 taškais. (DNB).

Lietūkio skyriams ir visiems žemės ūkio ir vartotojų kooperatyvams

Pildydami vokiečių ūkinės komandos (Wirtschaftskommando) įsakymą, prašome pranešti manufaktūros, odos, avalynės ir tekstilės prekių likučius š. m. rugpiūčio mėn. 25 d. pagal žemiau paaiškintą prekių sąrašą.

I Manufaktūra

1. Vilniniai audiniai mtr.
2. Pusvilniniai aud. m.
3. Medvilniniai aud. m.
4. Šilkiniai aud. m.
5. Lininiai aud. m.
6. Vataliniai m.

II Tekstilė

1. Vyriški megzt. vilnon. št.
2. Moteriški megzt. vilnon. št.
3. Vaikiški megzt. vilnon. št.
4. Vyriški megzt. medviln. št.
5. Moteriški megzt. medviln. št.
6. Vaikiški megzt. medviln. št.
7. Kojinės vyr. por.
8. Kojinės mot. por.
9. Kojinės vaik. por.
10. Nosinės įvairios št.
11. Šalikai št.
12. Kaklaryšiai št.
13. Siūvimui siūlai tuz.
14. Pirštinės odinės por.
15. Čemodanai št.
16. Portfeliai št.

III Gatavų drabužiai

1. Vyriški kost. št.
2. Vyriški paltonai št.
3. Moteriški paltonai št.
4. Moteriški kost. št.

- b) bovelniniai št.
- c) šilkiniai št.
5. Mot. suknelės št.
6. Mot. sijonai št.
7. Mot. bluzkos št.
8. Marškiniai virš. št.
9. Marškiniai apa. št.
10. Kelnės apat. št.

IV Avalynė ir oda

1. Vyr. žieminiai batai por.
2. Vyr. vasariniai batai por.
3. Mot. žieminiai batukai por.
4. Mot. vasariniai batukai por.
5. Vaik. įvairūs batukai por.
6. Šliurės įvair. por.
7. Avalynė guminiiais padais.
8. Sporto avalynė por.
9. Kaliašiai ir bōtai por.
10. Oda kieta kg
11. Oda minkšta pėd.

Kooperatyvai žinias prisato Lietūkio skyriui ar apskr. vartotojų kooperatyvui ne vėliau kaip šių metų rugpiūčio mėn. 27 d. Tie kooperatyvai, kurie laiku žinių nesuteiks, bus pranešti vokiečių ūkinei komandai ir jie bus atitinkamai nubausti.

Išvardintas prekes pardavinėti nuo rugpiūčio mėn. 22 d. su leidimais ar be leidimų griežtai draudžiama.

Žinias prašome siųsti dviejuose egzemplioriuose.

Prekės turi būti tiksliai suskaičiuotos — jokių nuslėpimų negali būti.

Lietūkis 576(1)

RADIJO PROGRAMA

SEKMADIENIS, VIII, 24 d.

6.00 Malda, dienos mintys, laikas. Žinios, sekmadienio rytmečio koncertas; 7.00 Žinios vokiečių kalba; 7.10 Rytinio koncerto tęsinys; 7.30 Kartojimas žinių, skaitytu 6 val., pranešimai, tolimesnė dienos programa; 8.00 Pranešimai ūkininkams; 8.15 Pudinamųjų orkestro koncertas. Dirigentas Bronius Jonušas; 9.00 Abiejų galybė. Važiuliuo novelė; 9.15 Calkovskio kūriniai; 10.15 Pamaldos iš Arkikatedros — Bazilikos; 11.30 Mocarso simfonija g-moll; 12.00 Varpų muzika iš Karo muziejaus, laikas, ži-

nios, tolimesnė dienos programa; 12.20 Plokštelių muzika; 12.30 Žinios vokiečių kalba; 12.45 Maršai; 13.00 Vidudienio koncertas; 14.00 Žinios vokiečių kalba; 14.15 Popietinis koncertas; 15.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių — pertrauka iki 16 val.; 16.00 Valandėlė vaikams — „Vabzdžių pokylis“; 16.30 Valandėlė šeiminkams; 16.45 Ištraukos iš operų; 17.00 Žinios vokiečių kalba; 17.10 Kairiški šokiai. Armonika groja Giedraitis; 17.30 Žinios, iš laikraščiu, pranešimai; 18.00 Lietuviškos muzikos koncertas. Dalyvauja Juozo Kudoko vyrų balsų oktetas; 19.00 Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karų vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20.15 Savaitės apsidairius; 20.30 Laikas, žinios, pranešimai, programa rytdienai; 21.00 Garsų žaidimas. Groja Kauno Radiofono salonninis orkestras. Solistas Antanas Šabanauskas. Dirigentas Jonas Lechavičius; 22.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, žinios; 22.30 Šokių muzika; 23.00 Programos pabaiga.

PIRMADIENIS, VIII, 25 d.

6.00 Malda, dienos mintys, laikas, žinios. Rytinis koncertas; 6.40 Mankštai; 7.00 Žinios vokiečių kalba; 7.15 Kartojimas žinių, skaitytu 6 val., pranešimai, tolimesnė dienos programa. Koncertas; 8.00-12.00 Pertrauka; 12.00 Varpų muzika iš Karo muziejaus, laikas, žinios, tolimesnė dienos programa; 12.20 Plokštelių muzika; 12.30 Žinios vokiečių kalba; 12.45 Vidudienio koncertas; 14.00 Žinios vokiečių kalba; 14.15 Koncerto tęsinys; 15.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių — pertrauka iki 16.00 val.; 16.00 Garsų paradas; 17.00 Žinios vokiečių kalba; 17.10 Dainiaus lyra ir melle (iš Malronio poezijos); skaito dramos artistė Ona Rymaitė, dainuoja op. sol. Vincė Jonuškaitė; 17.30 Kartojimas žinių, skaitytu 12 val.; iš laikračių, pranešimai; 18.00 Tolimųjų kraštų garsai; 19.00 Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karų vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20.15 Vokiškai lietuviams; 20.30 Laikas, žinios, pranešimai, programa rytdienai; 21.00 Po sekmadienio (šokių muzika); 22.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, žinios; 22.30 Programos pabaiga.

I LAISVE

Redakcija — Duonelaičio 24, tel. 21414, 20530.

Administracija — Mickevičiaus 28, tel. 26375, 22430.

KAUNE GYVENANČIAM MEDICINOS PERSONALUI

Kauno mieste gyvenantieji gydytojai, dantų gydytojai, med. seserys, akušerės ir felčeriai, kurie dar nėra įsiregistravę, privalo š. m. rugpiūčio mėn. 25 d. įsiregistruoti Kauno Miesto Sveikatos Apsaugos Skyriuje, Mickevičiaus g. Nr. 2. prie 1 ir 2 langelių 9-16 val. ir 17-19 val. suteikdami šias žinias: 1) pavardė ir vardas, 2) tautybė, 3) amžius, 4) darbo statusas, 5) specialybė, 6) šeimos padėtis, 7) darbo vietos adresas, 8) kilimo vieta, 9) gyvenamosios vietos adresas, 10) ar verčiasi priv. praktika.

Kauno Miesto Sveikatos Apsaugos Skyriaus Vedėjas

Kauno kino teatruose

Visos filmo rodomos su lietuviškais parašais.

KAPITOL

„Jaunoji karta“

su Hilde Sessak ir Albertu Hehn. Seansų pradžia: 5 ir 7 val. Sekmadienį: 3, 5 ir 7 val.

DAINA

„Karl Peters“

su Hansu Albers Seansų pradžia: 4,30 ir 7 val. Sekmadienį: 2, 4,30 ir 7 val.

GLORIJA

„Ohm Krüger“

su Emilu Jannings Seansų pradžia: 4 ir 6,45 val. Sekmadienį: 2, 4,30 ir 7 val.

SATURN ir LYRA

„Dėl katės“

Linksma filmo Seansų pradžia: 5 ir 7 val. Sekmadienį: 3, 5 ir 7 val.

Be to, apžvalgos iš fronto!

Smulkūs skelbimai

Auklė su geromis rekomendacijomis tuojau reikalinga. Atlyginimas geras. Kreiptis į Ambraziūną, Kaunas, Būgos g-vė Norkaičio namas N. 39a, but. 1. Telefonas Nr. 25340.

524(2)

JEI IŠVERSTI

ką nors reik. į Sapiegos 6 aik. Vertimų biuras „Punksna“. Tel. 28727. 494(4)

SKELBIMAS

Kauno Pramoninių Gaminių Prekybos batų taisyms dirbtuvėje esančioje Laisvės al. 50 nr. batų taisyms užsakymai atliekami greit, gerai ir sąžiningai. Kauno Pramoninių Gaminių Prekyba 492(4)

SKELBIMAS

Kauno Pramoninių Gaminių Prekybos siuvykloje esančioje Daukanto g. 13 nr. priimami užsakymai įvairių civilių ir kariškų rūbų. Užsakymai, prižiūrimi patyrusio spec. siuvėjo p. Gerulaičio, atliekami greit, gražiai ir sąžiningai. Kauno Pramoninių Gaminių Prekyba 491(4)

Reikalingas prityres malūnininko padėjėjas. Valstybinis Malūnas ir Lentpiūvė Nr. 2, Jonavos g. 38, kreiptis į direktorių. 526(2)

Prityres, mokas vokiečių — rusų kalbas buhalteris ieško tarnybos prekybinėje ar gamybinėje įmonėje Kaune. Kreiptis „I Laisvės“ Administraciją 76. 540(1)

Prityrusi virėja ieško darbo. Turi geras rekomendacijas ir gerai mokanti vokiečių, lietuvių, lenkų ir rusų kalbas. Kreiptis: „I Laisvės“ Administracija P. H. 554(1)

Ieškomas jaun. pusk. Kazėmekaitis Albinas. Prieš karą tarnavo I Varenos poligone, 262 pulke, 3 kuopoj. Žinantieji apie jį prašom pranešti Kazėmekaičiams Kazui, Kaune, Šiaulių g. 48, bt. 1. 563(2)

Kauno Liaudies Universitetas ruošia

vokiečių kalbos psitobulinimo kursų

Užsirašyti ir informaciją gauti Laisvės al. Nr. 43, bt. 3, darbo dienomis 12 — 15 val. Be to, dar yra laisvų vietų stenografijos grupė. Direktorius 572(2)

Ieškau buto su baldais iš 2 — 4 kambarių. Viešbutis Kontinentas St. Brillingeris. 572(1)

Pirkisu foto aparatą ir rašomąją mašinėlę (kad ir lombarde užstatyta). Pasiūlyti Kaunas, Laisvės al. 38, bt. 4. 477(2)

Kas žino apie kareivį Vlovo Šerelį, Adomo s., prieš 1940. VI. 15 buvusį kariūną, prieš 1941. VI. 15 buvusį Pabrados poligone, prašom pranešti Adomui Šereliui, Šiaulėnų, Šiaulių aps. 581(1)

PRANEŠIMAS

Prašome Kauno miesto gyventojus iki nustatyto laiko, pagal pranešimus, sumokėti už vandenį, priešingai bus išjungtas vanduo.

Mokėti galima šiose vietose:

- 1) Vandentiekio — Kanalizacijos įmonės kasoje, Putvinskio g. 27 (veikia 8 — 15,30 val.).
- 2) Komunaliniam Banke, Laisvės al. 31 (veikia 8 — 14) ir jo kasose, kurios randasi: a) Daukanto g. 7, b) Savanorių pr. 153, c) Juozapavičiaus pr. 34, d) Prezidento g. 2 (veikia 13 — 19 val.). Vandentiekio — Kanalizacijos eina ma s-ta Komunaliniam Banke Nr. 29/009.

Vandentiekio — Kanalizacijos įmonė 475(2)

Trijų asmenų (suaugusių) šeimai reikalinga tarnaitė.

Kreiptis: Šančiai, Kranto al. 53. 501(2)

Parduodamas medinis namas vieno aukšto su salkoms. Nuosava žemė. Kaunas, Kapsų 35 Nr. Teirautis nuo 16 — 20 val. 469(3)

Prie „I Laisvės“ admin. lango Rasta pinigė.

Kreiptis: „I Laisvės“ Administracija.

Nedidelei šeimai reikalinga švart, mokanti virti tarnaitė. Kreiptis nuo 9 — 14 val. Laisvės alėja 39, bt. 2. 562(1)

Dviejų asmenų šeimai skubiai reikalinga tarnaitė. Atlyginimas geras. Yra daržas. Utenos g. 56, tel. 26324. 548(1)

Medic. gydyt. Antanas Pagirys Odos ir veneros ligos nuo 16 — 18 val. Parodos g. Nr. 10, b. 2. tel. 23040. 523(2)

Dviejų asmenų šeimai reikalinga tarnaitė, mokanti virti ir turinti rekomendacijas. Kreiptis: Vytauto pr. Nr. 61a, bt. 5, tel. 26000. 553(1)

Farmacininkas (vaist. pad.) lietuvis su didesne praktika, ieško vietos ar pavadavimo. „I Laisvės“ adm. Nr. 544. 565(1)

Reikalinga prityrusi auklė prie 7-rų savaitinių kūdikio. Kreiptis su rekomendacijom Savanorių prosp. Nr. 265, bt. 1, I-as aukštas. 555 (1)

Dr. B. Matulionis (širdies ir plaučių ligos. Rentgenas. Elektrokardiografas) priima nuo 16 — 18 val. Duonelaičio 39, prieš Karo Muziejų. Telef. 22253 ir 26671. 556(1)

Pamestas Petro Zaleckio politkalinio pažymėjimas. Išduotas Kauno S. D. kalėjimo viršininko. 1941 m. liepos mėn. 3 d. Radusį prašau grąžinti Kauno S. D. kalėjimo būdintiam. 550(1)

Skambinkit tel. 26000 jei reikia ką greitai išversti, perrašyti ar prašymą parašyti. Vainorių vertimų — perrašinėjimo biuras, Vytauto pr. Nr. 61a.

Skubiai pirkisu vartotą akordijoną — bajaraną nuo 12 iki 36 bosų. Siūlyti: Šančiai, Juozapavičiaus pr. Nr. 85, bt. 5. A. Danta. 557(1)

Kas žino apie šoferį jaun. pusk. Bronių Krakauska, tarnavusį Pabrados poligone, prašome pranešti jo namiškiams Lazdijų ap. Sangrūdės val., Mockavos km. Krakauskams. 558(1)

Vyresnio amžiaus prityrusi tarnaitė — virėja, ieško vietos prie mažos suaugusių šeimos. Turi rekomendacijas. Kreiptis į Gardino g. Nr. 10, bt. 1. 559(1)

Reikalinga tarnaitė mokanti namu ruošą. Geru atlyginimu. Kaunas, Savanorių pr. 248. 560(1)

Reikalinga ateinanti tarnaitė, mokanti namų ruošą. Kaunas, Trakų g. Nr. 39c, bt. 2. Telef. 24815. 552(1)

Mažai šeimai skubiai reikalinga tarnaitė. Kreiptis A. Panemunė, Birutės 17, bt. 3, tel. 41638. 564(2)

Išnuomuoju didelį kambarį su baldais Kreiptis Šančiai, XX Kranto g. 14. 566(1)

Pamestas Petrausko Edvardo, Vilniaus, Ciurlionies g. 7, bt. 25, keturių klasių pažymėjimas. Išduotas IV-tos Valstybinės gimnazijos 1938 metais. 567(1)

Pavogtas portfelis su dokumentais: leidimas prekiuoti ir patentas, prašau grąžinti nors dokumentus. Kęstučio 41. J. Cepaitė. 568(1)

Valst. spaustuvei Kėdaičiuose skubiai reikalingi raidžių rinkėjas ir mašininkas. Atlyginimas pagal susitarimą. Kreiptis į Kėdaičių Apskr. Pramonės Inspekcija. 569(2)

Pirkisu foto aparatą. Siūlyti pridedant adresą ir kainą; be to, smulkus aparatą aprašymas: tipas, didumas, firma, modelis, objektyvas ir stiprumas, užraktas ir kiti priedai. Siūlyti: Prieplaukos kranto g. 7a, bt. 3, nuo 15 — 16 val. 570(1)

Parduodame 2-jų aukštų medinį namą, nusigriovimui ir nusivežimui iš esamo sklypo. Kaune, Tunelio g. Nr. 27. Kreiptis tel. 20171, vid. 380, arba asmeniškai Vytauto pr. 33, IV a kamb. Darbo dienomis nuo 8.00—15.00 val. 571(1)

Sąžiningas vyriškis skubiai ieško Šančiuose kambario be baldų. Siūlyti: „I Laisvės“ adminstr. S. B. 575(1)

Reikalingas vokiečių kalbos korespondentas (-tė), gerai mokas versti iš lietuvių į vokiečių kalbą ir rašyti mašinėle. Kreiptis į Lietūkio sekretoriata, Kaunas, Vytauto pr. 33, III aukštas, kamb. 38. 557(1)

Kas žino Juozo Poleko, Povilo sūnau, prieš VI. 22 buvusio 215 pulke, Pabradaje likimą, prašomas pranešti P. Polekui (Simnas, Dariaus ir Girėno g. Nr. 28). 579(1)

Kas žino apie dingusį kareivį Juozą Zebrauską, Jono sūnų, tarnavusį 9 pulke, prieš VI. 22 buvusį Pabradaje, prašomas pranešti Adelei Zebrauskienei (Simno paštas, Skovagalių k.). 580(1)

Firma Schichau

reikalingi 30 elektro šveisuotojų. Kreiptis: Gardino g-vė Nr. 65, prie Aleksoto tilto. 495 (3)

Tarybinės karo katastrofos

Vakar, po dviejų mėnesių Rytų karo sukakties balansa, pasiskėjo summa summarum karo laimėjimų. Tai milžiniški skaičiai ir duomenys, kurie įtikinamai kalba apie bendrą tarybinę karo katastrofą. Tačiau kiekvienam sekantiems karo įvykiams tenka pastebėti kažkurį veiksnių, kuris nuosekliai veda prie tos bendros katastrofos. Juo labiau, kad paskutinieji Vyriausiosios vokiečių karo būstinės pranešimai vėl kalba apie tokius reiškinius. Pranešimai skelbia, kad Talinas, Ladoga ir Odesa yra apsupti. Kitaip tariant, apie tas vietas susidarė tam tikri žiedai, kurie diena iš dienos prieš kario kario menas spaus, kol ji galutinai nebus sunaikinta ar nepasiduos. Ir tai ne pirmas kartas, taip.

Rytų karo pradžioje mums teko skaityti, kad tarp Minsko ir Balstogės buvo sunaikintos dvi bolševikų armijos. Vėliau pranešimai kartoję apie Smolensko kautynių žiedą, kuris diena iš dienos siaurėjo, kol to žiedo vidurį, arba bolševikų kariuomenę, išliko bėsis katastrofa. Dabar mūsų vaizduotėje savaime iškyla Talino, Ladogos, Odesos katastrofos vaizdai. Jei mus labiau interesuoja draugiškos estų tautos likimas, tai turime priminti, kad Talinas su Narvos paėmimu yra visai atkirstas nuo bolševikų likusios kariuomenės.

Kyla klausimas, kodėl toks „žiedų“ arba apsupimo būdas yra patikimiausias. Visa tai turi savo tradiciją ir istoriją. Vienas žymiausių „žiedų“ buvo padarytas dar senovės amžiais. Garsus kartagėnų karvedys Hannibalas nugalėjo romėnų kariuomenę 216 metais prieš Kristų ties Cannae, panašiu žiedo būdu. Tada buvo nugalėti abu romėnų karvedžiai: Caius Terentius Varro ir Lucius Aemilius Paullus. Pastarasis net žuvo kautynių vietoje. Tai atsitiko todėl, kad Hannibalo karvedžio talentas ir karo menas sugebėjo apkabinti romėnų kariuomenę ir sunaikinti.

Karo požiūriu tai yra geriausias būdas, nes leistas atsitraukti, priešas kariaus kijoje vietoje. Bet jei priešas bus apkabintas arba tam tikru žiedo lanku suspaustas, tai jis galutinai liks nepavojingas. Genialus vokiečių karo filosofas, buvęs vyriausiojo štabo viršininkas, grafas von Schlieffen, net tam tikrą kūrinių parašė, pavadinamas „Cannae“ vardu. Ten buvo nagrinėjami bendrosios karo istorijos pavyzdžiai, kur tokie „žiedai“ buvo pritaikyti. Pasirodė, kad teoriniai nagrinėjimai davė ir tam tikrą praktikos vaisių, nes jie buvo vokiečių karių įsisamontinti ir pradėti vartoti. Atrodė, kad geriausia priešą nugalėti skaldant ir apkabinant.

Didžiojo karo pradžioje toks „žiedas“ buvo sudarytas Rytų Prūsijoje. Gen. Samsonovo, arba II, rusų armija buvo sunaikinta tokio „žiedo“ būdu. Dabar tai karo istorijoje vadinama net Tannenbergo vardu, nes klasiškos kautynės įvyko Tannenbergo apylinkėse. Tačiau ir toks „žiedas“ būdas turi savo galimybių. Sunaikinti apsupti kariuomenei reikia turėti tam tikrų pirmenybių. Juk apsupti kariuomenė gali turėti galimybių prisiveržti, išeiti iš apsupto „žiedo“. Tačiau tai sugeba padaryti tik didžioji vertė kariuomenė. Betgi tokia kariuomenė, kuri nesugeba tai padaryti, savaime apibūdina savo kokybę.

Ne vieną kartą buvo apsupti ir vokiečių didesnieji daliniai. Nesenai, Kauno tvirtovės paėmimo sukakties progą, minėjome gen. Litzmann vardą. Gen. Litzmann su savo kariuomene Didžiojo karo metu buvo apsuptas Brezesiny apylinkėse. Tačiau gen. Litzmann prasi-mušė ir grįžo prie savo kariuomenės. Didžiojo karo metu buvo apsuptas ir vokiečių gen. Schaeffer Lodzės apylinkėse. Tačiau ir gen. Schaeffer prasi-mušė ir grįžo prie savo kariuomenės. Tokių pavyzdžių yra ne vienas ar pora, bet žymiai daugiau, kuriuos karo istorija šiandien laiko klasiškais pavyzdžiais. Tačiau, kita vertus, to nepasisekė padaryti gen. Samsonovo armijai,

Pietų Ukrainoje, kur dabar Budiono armijas yra ištikusiai triuškinanti katastrofa, daugiau kaip prieš dvidešimt metų to paties Budiono raitosios gaujos šventė savo triumfą. Ukrainos valstybei, dėl Vokietiją ištikusios nelaimės, nelemta buvo išsilaikyti. Vokiečiams pasitraukus, Ukrainą užvaldė anarchija. Ji pakėlė Petliuros, Machno, Grigorjevo ir daugelio kitų vadukų siautimą, per ją triumfališkai žygiavo i Maskvą Denikino kazokų pulkai ir paskum dėl savo palaidumo riedėjo atgal. Netoli dabar komunikatuose dažnai minimo Umano jau buvo pasirodė lieknai, baltomis pirštinaitėmis lenkų raiteliai. Tačiau kovos neplaningumas, karo technikos priemonių stoka sudarė sąlygas, kad raudonoji lava pagaliau išgalėjo gražioje ir derlingoje ukrainiečių žemėje.

Lietuvių repatriacija iš Ukrainos įvyko daug vėliau, negu iš kitų sričių, todėl drauge su ukrainiečiais ir nemažam lietuvių skaičiui teko pakelti bolševikų teroro smūgius po vadinamųjų baltųjų viešpatavimo Ukrainoje. Nebuvau iš tokių, kuriam tas teroras turėjo žiaurių pasekmių: nedidelis nervų padidgymas vos gimnaziją baigusiam jaunuoliui pasiliko be žymių.

Tačiau šiandien, kada Lietuva yra pergyvenusi sunkius bolševikinio teroro metus, man staiga kilo anų laikų prisiminimai. Ir dėl to, kad lemtingais 1939 m., kai bazių steigimu bolševikai įsivedė i Lietuvą Trojos žirgą, kai kas gyveno iliuzija, jog 1920 m. tai ne dabar, bolševikija esanti su kultūrėjusi. Paskutiniai metai įrodė, kaip skaudžiai tai iliuzija apvylė. Savo klastos ir teroro metodų atžvilgiu bolševikija ne tik nesušvelnėjo, bet dar patobulėjo. Tos baidios teroro priemonės, kuriomis bolševikai siautė Lietuvoje, be pasigailėjimo raižė po įsiveržimo i Ukrainą ir ukrainiečių tautos kūną.

Pirmą kartą susidūriau su čeka lenkams žygiuojant i Ukrainą. Kaip suvalkietis, „lenkų karalystės“ atstovų buvau laikomas savo žmogumi ir be sunkumų iš vietos lenkų komiteto gavau pagėgėlio liudijimą, kuris teikė man šiek tiek tokias užsienio piliečio teises ir apsaugodavo nuo įvairių armijų mobilizacijos. Tačiau lazda turė du galus. Bolševikai, pajutę pavojų, pradėjo valyti užnugarį ir vieną gražią dieną atsideduriav provincijos čekos apartamentuose. Mandagumu buvau nustebintas. Čekos name, pasirodė, būta puikaus saliono, kur man teko pora valandų pabūti. Atsiprašymai, bet kartu pasiteiravimas, koki santykiai mane sieja su Lenkija.

— Joki.
— Bet atleiski tamsta, o kodėl tamstos liudijimas išduotas lenkų komiteto? Tamsta gi lenkas?

Kai išsiaiškiniau ir griežtai pasisakiau, kad esu lietuvis, o lietuvių komiteto čia nėra, čekistai susvyravo, prašydami mane dar truputį palaukti. Po trumpos pertraukos prieš mane atsistojo karine uniforma lietuvis, kuris pradėjo kalbinti gimtąja kalba. Čekistai bent tokiu būdu norėjo įsitikinti, ar aš lietuvis, ir pasinaudojo karo tribunolo egzekucinio būrio kariu lietuviu. Tas būrys buvo grynai internacionalinio po-

O šio karo dienomis apie tokius prasi-veržimus mes visai negirdime. Žinome tik vieną: jei susidarė žiedas, tai neišvengiama pasekmė yra katastrofa. Jokie stebuklai, atsieit karo stebuklai, kaip kartais apkrūstyjamas karvedžio talentas arba karo menas, čia nepasireiškia. Todėl čia reiškiasi tik du kariuomenių skirtumai, nes viena laimi, o kita pralaimi. Kodėl taip atsitinka, neriekia nė vienam aiškinti. Tik vieną tenka pabrėžti, kad tarybinė kariuomenė, negalėdama atsispirti prieš vieną ar kitą vokiečių kariavimo būdą, milžiniškais žingsniais eina prie galutinės, neišvengiamos katastrofos, kurios atskiras grandis diena iš dienos mes sekame.

Ar čeka pasikeitė?

Iš atsiminimų

būdzio: vadovavo jam vengras iš belaisvių, o jo valdiniai buvo žydai, latviai, kiniečiai, mongolai, rusai, na ir vienas lietuvis, kaip baltas žvirblis. Jie kasdien vykdavo kruvinus karo tribunolo sprendimus. Lietuvis, kažkur iš Žemaičių, man pasipasakojo, kad jį i būrį suviliojęs labai geras gyvenimas, palyginti su kitomis dalimis. O prie savo amato jis jau pripratęs. Tas lietuvis mane išgelbėjo iš didesnių nemalonumų, ir apie čeką aš buvau susidaręs neblogą nuomonę, nes tų baisumų, apie kuriuos nuolat girdėdavau, aš tą kartą čekoje visi nepatyrė.

Bet antras vizitas man jau parodė čeką tokią, kokia ji iš tikrųjų yra. Jau ketvirtas mėnuo ėjo, kai mes, vienos sveikatos skyriaus įstaigos penki tarnautojai, negavome algų. Valiuta pašėlusiu tempu krito: po mėnesio tūkstančiai pavirsdavo i šimtus tūkstančių, šimtai — i milijonus, įpirkti ką nors buvo labai sunku, o mes dar ir be to nė rublio negaudavom. Kažkuriame lyg juokais kilo drašmintis: susitriuokime. Ir bema-tant ta idėja mus užvaldė. Nagi surizikuokime!

Kitą rytą mūsų įstaiga buvo uždaryta. Baisus tarybinės valdžios autoriteto įžeidimas, sabotžas! Po keleto valandų mus visus penkis čekistai susirankiojo ir atsivarė i kalėjimą. Patekau i kelių kvadratinį metrų kamara, kurioje jau buvo apie 20 žmonių, daugiausia kaimiečių. Kitomis sąlygomis toks žmonių susigrūdimas būtų varginęs, bet šaltis buvo didelis, ir kameroje patys save šildėm. Vakarop pradėjo ir kurenti. Bet namas seniai remontuotas, krosnis apirusios. Maža tepadėro. Kai ant kraščelio suolo atsisėdęs pradėjau snausti, staiga mane pažadino baisus garsas: dega! Žinia žaibo greiktumu ėjo iš kameros i kamara. Koridoriuose pasigirdo kažkoks judėjimas. Matyt, bėgiojo prižiūrėtojai, bet mū-

sy kameroje niekas nepasikeitė. Gaisro nematyti, mūsų neišleidi-čia. Kaliniai pradėjo nerimauti. Augalotesni ėmė net bandyti duris versti. Ar pavyks? Bet i nerimą kameroje greit atsidarė durys ir čekistas su revolveriu pagrasė, kad tvarkos ardytojas bus vietoje nubautas. Pavojaus nesą ir, kai kariuomenė atvyks, mes būsim pervesti i kitas patalpas, o tuo tarpu privalome ramiai sėdėti.

Kariuomenės kuopa kalėjimą apsupto, kai mūsų kameros lubų tinkas jau tiek buvo įkaitęs, jog sunkilės pradėjo kristi. Čekistai bėgiojo po koridorių su revolveriais rankose ir keikdamiesi grasė sušaudymu. Kai kurie kaliniai jau buvo vedami i kiema, kuris buvo pilnas kariuomenės. Galop atsivėrė ir mūsų kameros durys ir mes, nuo tvarko apsvaigę, buvom įvesti i kiema. Vienuolika surakintų žmonių, tankios kareivių grandies apsupti, stovėjo galvas nuleidę skyrum. Mus, gal kokį šimtą žmonių, apsupto kita grandis. Taip iš kalėjimo, kuris buvo užsidedęs nuo suirusio dūmtraukio, visus mus pergabeno i erdvią milicijos salę. Vienuolika buvo sukišti po ilgą stalą, o likusiems leido stovėti.

Mūsų laukė kitiak naktis. Kaliniai, kurie ilgtau sėdėjo, žiūrėdami i nelaiminguosius po stalą, beviltiškai numodavo ranka. Jie, apylinkių ūkininkai, sėdėjo kalėjime atskiroje kameroje ir jau buvo pasmerkti už kažkokį valdžios įsakymų neįvykdymą. Čeka, pasinaudojusi gaisru, matyt, sumanė mums padaryti baisią demonstraciją. Dvyliką valandą naktį staiga atsivėrė durys ir i salę įsiveržė keli čekistai su revolveriais rankose, klaidkiais stikliniais žvilginsiais, nuo alkoholio ir kokaino pakilusiu nuotaika. Jie, apžvelgę salę, sukomandavo:

— Sugul i ant grindų!

Anks'a buvo salėje, tat daugelis paviršutiniškai įsakymą įvykdė, alkūnėmis atsiremdami i grindis.

Prie tokių čekistų tuojau priškodavo ir revolverio rankenų smūgiais ištiesdavo, „kaip reikia“. Po šitos komandos buvo padarytas patikrinimas, kuris baigėsi šurpū vaizdu. Kat etie priešo vienuolika nutelstųjų mirti, čekistai įsakydavo kiekvienam jų išlįsti iš po stalo. Girtas čekistas jam elegantiškai šypsodamasis pakisdavo ranką ir sumtųjų akivaizdoje balansuodamas po ranka linksmai išsivesdavo nelaimingąjį i gretimąjį kambarį. Kas ten buvo daroma, mes nematėme, bet girdėjome baisų šompolų švilpimą ir vaičojimus, kurie ilgai nutildavo. Retkarčiais pasigirdavo čekistų riksmas ir kvatojimai, paskum sunkūs žingsniai koridoriu ir viena sūvis... Išvestasis daugiau nebegrįždavo. Ir vaizdas vėl kartodavosi su nauja auka, tik juo tolyn, juo piktn. Čekistus kraujas svaigino, ir iš kanikinimų kambario pasigirdavo vis šturpesni garsai. Pradėjo švisti, kai čekistai buvo trespėje nukankinti tik 7 aukas iš po stalu sukištųjų. Pasilikusieji susiritę nejudėjo. Jų žvilgins buvo negyvas, veidai išbale, kaip drobė.

Iš ryto padaugėjo milicinku. Jie dalinosi įspūdziais apie šios nakties aukas, vertindami laimikį, koks kuriam teko po sušaudymo. Iš jų mes sužinojome, kad čeka žiemą savo aukas leisdavo.. po ledu. Bet greit mes buvom pervesti i naujas patalpas. Milicijos kieme sniegas nuo krauju dar raudonavo. Alkūtelėje prieš miliciją iš tolo stovinavo kažkokios kaimo moterėlės su pundeliais ir baimingai žiūrėjo i mus. Gal jos buvo atėję savųjų aplankyti. Bet ar jie dar buvo?...
Naujose patalpose pirmas klausimas mums:

— Ar dar strelkuosite?

Atsakymas buvo aiškus. Po valandos mes jau buvome savo vietoje ir apie nesumokėtus milijonus nė negalvojome... Iš galvos buvo išgaravę visi „smulkūs“ darbo žmogaus reikalai. Visa buvo nusielbė praėjusios nakties ryškiesi vaizdai.

V. KEMEZYŠ

Italų pranešimas

ROMA. VIII. 22. DNB. Italų kariuomenės generalinis štabas praneša:

Mūsų lėktuvų junginiai žemai skridami perskrido Halfaro (Maltoje) aviacijos bazę ir sėkmingai apšaudė kulkosvaidžiais žemėje buvusias lėktuvus ir zenitines patrankas. Keletas priešė lėktuvų užsidedė, kiti buvo smarkiai sužaloti. Šiaurės Afrikoje, britų lėktuvams vėl užskridus virš Bengazio, nebuvo nei žmonių aukų, nei medžiaginių nuostolių. Vienas britų lėktuvus buvo numuštas. Įvairiuose Tobruko fronto ruožuose — mūsų artilerijos veikla. Buvo sėkmingai apšaudyti angli kariuomenės ir sunkvežimių tinkliniai. Vokiečių lėktuvai puolė i šiaurės rytus nuo Sidi el Barani vieną priešė lėktuvų junginį, pateikė i du lengvuosius kreiserius ir pakartotinai atskridė, bombardavo Tobruko uostą, kariuomenės stovyklas ir karo medžiagos sandėlius. Oro kautynėse vokiečių naikintuvai numušė vieną „Curtiss“ tipo ir du „Hurricane“ lėktuvus. Kirenaikoje — Sacharos ruože — italų bombonešiai, vykdydami ginkluotą žvalgybą, bombardavo priešė motorizuotus vienetus ir apšaudė juos kulkosvaidžiais. Rytų Afrikoje sistemingi priešė lėktuvų puolimai, nukreipti i Gondarų ir kitas bazes, tepadarė nedidelių medžiaginių nuostolių. Mūsų avanpostai išsklaidė priešė dalinius, padarydami jiems kai kurių nuostolių. Italų lėktuvai apmėtė bombomis Famagostos (Kipro saloje) uostą ir buvusias ten laivus. Bombos pateikė i sandėlius, garlaivį ir vieną mažesnį laivą, kuris nuskendo. Rytinėje Viduržemio jūros dalyje mūsų lėktuvai puolė angli karo laivyno vienetus ir torpedavo vieną

„Keith“ tipo torpedų naikintoją, kuris pakrypo i šoną ir sustojo.

MASKVA PERGYVENA SUNKIAUSIĄ BANDYMĄ TAIP MANO ANGLAI

STOCKHOLMAS. DNB. Reutersio žiniomis, dėl sovietų padėties Londono spauda pareiškia, kad sovietų kariuomenė dabar turi išlaikyti sunkiausią bandymą. „Times“ pabrėžia, kad Sovietų Sąjunga dabar turi pakelti sunkiausią karo našta, ir rašo: „Sovietų Sąjungos reikalas yra mūsų reikalas. Sovietų Sąjunga gali pasitinkėti visos britų tautos simpatija šiuo tamsiu ir pavojingu laiku, kurį ji dabar pergyvena“.

VOKIETIJOS VYRIAUSYBĖ NUTARĖ UŽDARYTI KUBOS KONSULATUS

BERLIN. DNB. Kubos charge d'affaires buvo įeikta nota, kurioje nurodoma, kad vieno Kubos kon-

sulato valdininko Vokietijoje eigysys jau nuo seniau duoda pagrindą rimtam protestui. Reicho vyriausybė turinti medžiaga apie tai, jog jis Vokietijoje yra padaręs dalykų, kurie išeina iš jo veikimo srities ir liečia Vokietijos saugumą. Šiuo pagrindu Vokietijos vyriausybė nutarė Kubos konsulaus Vokietijoje uždaryti ir pareikalauti Kubos vyriausybė Kubos konsulus ir buvusius konsulatus, o taip pat Kubos konsulatų tarnautojus ir buvusius tarnautojus iš Vokietijos atšaukti. Šios priemonės turi būti įvykdytos iki rugsėjo 5 d.

ATENAI. DNB. Jau kelias dienas Euboejos saloje siaučiantis didelis miško gaisras dabar pasiekė tokio masto, kad prisiėjo evakuoti daugelio kaimų ir vienkienų gyventojus. Gaisrą didina didelis vėjas ir didelė kaitra, kuri čia yra viską išdžiovinusi. Tarp kitų pastatų labai nukentėjo Panaghia Akrymalla vienuolynas. Jau trečiądienį iš vienuolyno turėjo būti iškelti vienuoliai.

Ispanų „Mėlynosios divizijos“ lakūnai prisiekė Fiureriui

BERLIN. DNB. Dalyvaujant Ispanijos pasiuntinui Vokietijai grafui Mayaldai, daugiausia laimėjimų pasiekusiam ir populiariausiam ispanų lakūnui majorui Munozui ir daugybei žymių Ispanijos ir Vokietijos asmenų, viename aerodrome įvyko iškilmingas „Mėlynosios divizijos“ naikintuvų lakūnų prisiekdijimas Fiureriui. Vadovaujant jų komendantui majorui Salasui, Ispanijos lakūnai, kurių daugelis jau yra kovoję prieš bolševizmą Ispanijos pilietinio karo metu, — išsiriakė keturkampiu, pražygiavo per didelę aikštę, kuri buvo papuosta Reicho karo ir Ispanijos tautine vėliavomis. Majorui Salasui pasakius trumpą kalbą, kurioje jis pabrėžė vokiečių ir ispanų lakūnų draugystę ir jų ginklo brolybę kovojant iki galutinės pergalės prieš bendrą priešą, ispanų savanoriai pakėlė priesaikai dešiniausias rankas prieš raudoną — auksinę — raudoną Ispanijos vėliavą.